

Taalmakkers E7

Toelichting en Antwoorden

Auteurs

Renée Heiting

Janneke Huizing

At Kasbergen

Evelien Klok

Michelle Kraak

Corrie Meliefste

Coördinatie

Nico van Beusekom

Illustraties

Egbert Koopmans

Bekadidact

Stenvertblok

© 2001

Uitgeverij Bekadidact, Baarn

ISBN 90 262 2430 3

eerste druk, tweede oplage 2003

Basisvormgeving

LS Ontwerpers bno, Groningen

Vormgeving

Annemiek Moormann, Dronten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toelichting

T4

Stenvertbloks Taalmakkers

Het vergroten van de zorgbreedte binnen de eigen groep en onder leiding van de eigen leerkracht. Dat is de bedoeling van de Stenvertbloks Taalmakkers. Sommige kinderen die achterblijven hebben extra hulp nodig van een remedial teacher of orthodidacticus. Maar veel leerlingen zijn goed te helpen door de eigen leerkracht met gerichte instructie en toegespitste extra oefenstof. Taalmakkers biedt deze in direct toepasbare vorm in de eigen groep onder leiding van de eigen leerkracht.

Kinderen die achterblijven kun je gewoonlijk niet even wat extra schriftelijke oefenstof geven en dan verwachten dat ze hun achterstand wel inlopen. Daar is interactie tussen leerkracht en leerling eigenlijk altijd onontbeerlijk bij. In Taalmakkers komt daarom elk leerstofonderdeel systematisch aan bod, waarbij het in de eerste les steeds gaat om het samenwerken tussen leerkracht en leerling. Dat samenwerken vergt van de leerkracht in principe ongeveer tien minuten, waarna de leerling zelfstandig verder kan werken. Effectieve instructie in een kort tijdsbestek en zelfstandig werken van de leerling vormen dan ook samen de basis, waardoor de Taalmakkers kunnen helpen om zorg op maat te bieden.

Leerlingvolgsysteem

De Stenvertbloks Taalmakkers sluiten aan bij de toetsen van het Cito-leerlingvolgsysteem en hebben tot doel leerlingen die de taaltoetsen onvoldoende hebben gemaakt extra hulp en oefenstof te bieden. De Taalmakkers sluiten aan bij de toetsen E4 (Einde groep 4) tot en met M8 (Midden groep 8). De reeks Taalmakkers bestaat dan ook uit acht leerlingendeeltjes, overeenkomstig de acht taaltoetsen van het Cito-leerlingvolgsysteem.

De Taalmakkers kunnen goed worden ingezet direct nadat de halfjaarlijkse Cito-toets is afgenomen. Maar de Taalmakkers zijn uiteraard ook inzetbaar op elk ander moment dat een leerkracht dat zinvol acht. En natuurlijk kan ook de remedial teacher gebruik maken van de Taalmakkers-bloks.

De Taalmakkers bieden een grote verscheidenheid aan aantrekkelijke en systematische oefenstof voor taalvaardigheid in de groepen 4 tot en met 8. De meeste Stenvertbloks, zoals bijvoorbeeld die voor Realistisch Rekenen en voor Taal, kunnen de leerlingen geheel zelfstandig verwerken. Daar is voor weinig kinderen echt instructie bij nodig.

Maar de Taalmakkers zijn het meest effectief in te zetten wanneer de eigen leerkracht beperkte tijd inruimt voor gerichte instructie. De toelichting-antwoordenblokjes geven in het handleiding gedeelte duidelijk aan hoe de samen werken-momenten hun plaats kunnen krijgen.

Leerstof

De Taalmakkers-bloks zijn zo opgezet dat ze naast iedere taalmethode gebruikt kunnen worden. De leerstof van Taalmakkers is overeenkomstig de indeling van het Cito onderverdeeld in vijf categorieën:

Woordvorming Zinsvorming Functiewoorden Betekenis Conventies

In deze categorieën zijn verschillende taalaspecten te onderscheiden. Daarbij valt te denken aan: meervouden, verkleinwoorden, samenstellingen, voegwoorden, tijdsaanduidingen, enz.

In de inhoudsopgave van ieder blok wordt naast de Cito-categorie en het taalaspect steeds een voorbeeld gegeven. Bovendien is elke Samen Werken-les als zodanig gemarkeerd.

Met deze Taalmakkers-bloks voor de kinderen en met de bijbehorende handleidingpagina's kan de groepsleerkracht de leerlingen gericht instrueren en hen daarna zelfstandig laten werken.

Samen Werken en Zelfstandig Werken

De leerstof in Taalmakkers sluit aan bij de opgaven van het Cito-leerlingvolgsysteem.

Wanneer kinderen veel fouten maken, volstaat het maar zelden om hen slechts wat extra te laten oefenen. De meeste kinderen moeten dan gewoonlijk opnieuw en op een aangepaste manier de leerstof uitgelegd krijgen. Het uitleggen van de leerkracht gebeurt in Taalmakkers in de Samen Werken-lessen.

In de Samen Werken-lessen zijn twee zaken heel belangrijk: interactie en directe instructie.

De eerste oefeningen van een Samen Werken-les maakt de leerkracht samen met het kind.

Door samen de opgaven (hardop) te maken en de leerling zijn eigen denkproces hardop te laten verwoorden, ontstaat een interactief leerproces. Daarin krijgt de leerkracht de gelegenheid zijn instructie heel nauwkeurig af te stemmen op deze specifieke leerling.

In de handleiding van de Taalmakkersbloks wordt beknopt een mogelijke aanpak per opgave beschreven. Uiteraard bepaalt de leerkracht zelf of het betreffende kind meer of nog andere instructie nodig heeft. Deze afstemming leidt tot adaptief onderwijzen.

De Samen Werken-les wordt afgesloten met een of meer oefeningen die de kinderen zelfstandig kunnen maken.

Na de eerste les volgt een tweede en soms een derde les over dezelfde leerstof. Dit zijn leerkracht-onafhankelijke lessen. Hierbij moeten de leerlingen het geleerde inslijpen en dat kan gewoonlijk zonder hulp van de leerkracht. Dat geeft het kind de mogelijkheid om onder eigen verantwoordelijkheid zijn werk aan te pakken. Het geeft de leerkracht gelegenheid en tijd om andere leerlingen extra aandacht te geven. Deze zelfstandig te verwerken lessen duiden we in Taalmakkers aan met Zelfstandig Werken-lessen.

Lesopbouw

De Samen Werken-lessen hebben allemaal dezelfde lesopbouw. Ze beginnen gewoonlijk met een oefening die de leerstof op een eenvoudig niveau aanreikt, opdat de leerlingen weinig of geen fouten maken. Daardoor doen de kinderen een positieve ervaring op met het betreffende leerstof-onderdeel. Deze oefening kunnen de leerlingen vrijwel altijd zelfstandig maken.

De volgende opgaven bieden vervolgens een aanpak om de leerstof te gaan bespreken. Deze opgaven zijn bedoeld om in interactie tussen leerkracht en leerling te worden doorgewerkt. Meestal zal dit lesmoment tussen leerkracht en leerling(en) zich tot ongeveer tien minuten kunnen beperken. Het gaat er daarbij om dat een leerling zicht krijgt op hoe hij te werk moet gaan met deze leerstof. In de daarop volgende oefeningen kan de leerling dan laten zien die instructie te hebben begrepen. En daarmee wordt de Samen Werken-les afgesloten.

Vervolgens moet de nieuwe aanpak worden ingeslepen. Dat kan met behulp van de Zelfstandig Werken-lessen. Want na elke Samen Werken-les volgt minstens één Zelfstandig Werken-les. Die begint meestal met een vertrouwde oefening, die in principe door elke leerling goed is te maken en daarna door moeilijker opgaven wordt gevolgd. De laatste oefening van een Zelfstandig Werken-les is qua vorm gelijk aan de toets van het Cito. Daarmee wordt niet alleen de leerstof-inhoud, maar ook de afraagvorm vertrouwd voor de leerlingen.

Bovenstaande opzet geldt voor elk leerstofonderdeel. Wanneer daarvan wordt afgeweken, staat dat vermeld in de handleidingpagina's bij de betreffende lessen.

Aansluiting

Soms vallen leerlingen uit bij leerstof, die ze eerder wel leken te beheersen. Blijkt dat tijdens de Samen Werken-les dan kan ook teruggегепен worden op een eerder deeltje van Taalmakkers.

Adaptief Onderwijs

Bij adaptief onderwijs zijn een drietal kenmerken te onderscheiden.

- Het pedagogisch handelen van de leerkracht en het bevorderen van zelfvertrouwen; gevoelens van competentie en de zelfstandige leerhouding van de leerling.
- De didactiek en de organisatie van het leerproces, gekenmerkt door effectieve instructie en verlengde instructietijd, en
- Het omgaan met verschillen tussen leerlingen.

Taalmakkers richt zich vooral op de didactiek en de organisatie enerzijds en het inspelen op de verschillen anderzijds. Door de contexten en de opzet van de Samen Werken-taken en Zelfstandig Werken-taken probeert Taalmakkers het pedagogisch handelen van de leerkracht en de zelfstandigheid van de leerlingen te bevorderen.

Diagnosticerend onderwijzen met het directe instructie-model

Tijdens de Samen Werken-lessen heeft de leerkracht tot taak diagnosticerend te onderwijzen. Daarbij kan het directe instructie-model worden gebruikt. Daarbij gaat het om vijf stappen.

De leerkracht

- vertelt het kind wat het doel is van deze interactieve les;
- geeft het kind een oriëntatie op de te maken oefeningen;
- oefent samen met het kind hardop;
- gaat na of het kind het echt begrijpt en geeft positieve feed-back;
- laat de kinderen zelfstandig inoefenen.

De leerkracht geeft dus een nieuwe oriëntatie, helpt, oefent samen met het kind en gaat na of de leerling de oefenstof nu wel begrepen heeft.

Bij het aanreiken van een oriëntatie gaat het om een regel, een rijmpje, een analogie-woord, enzovoort. Bij een regel valt bijvoorbeeld te denken aan: Staat het onderwerp in het meervoud, dan staat ook de persoonsvorm in het meervoud. Bij een oriëntatie in de vorm van een rijmpje valt te denken aan versjes waarin de meest frequente *ei*-woorden aan bod komen. En bij een analogie-aanpak is te denken aan: Bij het woord nacht horen woorden als licht, zacht, wacht, kracht, enz.

Bij veel taalspecten valt geen oriëntatie te geven. Of de oriëntatie zou zo ingewikkeld worden dat hij eerder verwarrend dan verhelderend werkt. Zeg de kinderen dan dat ze niet hoeven proberen om een systeem te ontdekken. Wanneer ze weten dat de logica ontbreekt en ze dus gewoon veel moeten oefenen, kan dat al een grote opluchting betekenen.

Taal - en de Nederlandse taal maakt daarop geen uitzondering - is niet een logisch geconstrueerde aaneenrijging van regeltjes. Waarom schrijven we geen sgool, maar school?

Waarom vind je onder een eik eikels, maar onder een beuk nooit beukels?

Voor veel taalaspecten zijn dan ook geen eenvoudige regeltjes te geven.

Wat geldt wel? Een taal leer je vooral beheersen door veel oefening en ervaring.

Aantrekkelijke oefeningen, boeiende wereldjes en verrassende verhaaltjes in Taalmakkers willen daarbij helpen.

De organisatie in de groep

De leerkracht bepaalt welke lessen uit Taalmakkers een leerling moet maken. Dat kan na afloop van de Cito-toets of wanneer hij dat zinvol oordeelt.

De inhoudsopgave geeft aan welke les welk taalaspect behandelt. Onderstaand voorbeeld laat dat zien. De eerste twee lessen gaan over woordvorming - meervoud, de lessen 3 en 4 over woordvorming - verkleinwoorden. Les 1 en les 3 zijn Samen Werken-lessen.

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
S 1	De verzameling	woordvorming	meervoud	<i>taarten, koekjes</i>
2	De ruilbeurs			
S 3	Jonge helden	woordvorming	verkleinwoorden	<i>huisje, tuintje</i>
4	Een nieuw schilderij			

Groepsoverzicht

Met het inhoudsoverzicht kan de leerkracht een groepsoverzicht maken en daarop aangeven welke leerlingen welke Taalmakkers-lessen moeten maken. Dan wordt ook duidelijk of hij instructiegroepjes van meerdere kinderen kan formeren om die gezamenlijk te helpen.

Het overzichtsblad - al dan niet gekopieerd - in deze toelichting kan daarvoor gebruikt worden. In de eerste kolom kan de leerkracht de namen noteren van de leerlingen die Taalmakkers-lessen dienen te maken en ook aangeven welke lessen zij moeten maken.

Individueel overzicht

Op de laatste pagina van elk blokje is een illustratief overzicht opgenomen. Dat kan - al dan niet gekopieerd - voor ieder kind afzonderlijk gebruikt worden. De leerkracht kan daarop aangeven welke lessen een leerling moet maken en het kind kan de gemaakte lessen vervolgens inkleuren.

Instructietafel

Tijdens het Zelfstandig Werken geeft de leerkracht uitleg aan één of meerdere kinderen, waarschijnlijk aan de instructietafel. Na een korte uitleg gaan deze kinderen zelfstandig verder oefenen en komen andere kinderen aan de instructietafel.

Contexten

Alle leerinhouden zijn opgebouwd vanuit een aantrekkelijk en herkenbaar wereldje. Dit stimuleert de kinderen om aan de slag te gaan met een vaak als lastig ervaren taalaspect.

Zo'n context zet de oefeningen in een verband; losse woordjes en geïsoleerde zinnen vergen op zichzelf al vaak een hoger abstractieniveau en ze zijn ook niet levensecht. Wij mensen communiceren immers altijd in contexten. De wereldjes zijn uitnodigend en sfeervol. Bovendien zijn ze aantrekkelijk geïllustreerd. De attractieve wereldjes en de speelse illustraties dragen er aan bij om de kinderen te motiveren tot het leren van onze soms ingewikkelde taal.

Proeffase

De Stenvertbloks Taalmakkers zijn op verschillende scholen uitgetoetst. De leerlingen hebben daarbij aangegeven of ze de bladen zelfstandig konden maken, deze gemakkelijk of moeilijk vonden, of ze de bladen uitnodigend vonden, enzovoort. De leerkrachten hebben onder meer gelet op de duidelijkheid en hanteerbaarheid van de instructie. Al deze informatie is met zorg verwerkt. Onze dank gaat daarbij ondermeer uit naar leerlingen en leerkrachten van

De Bongerd te Almere

De Brug te Utrecht

De Kim te Almere

ROC Flevoland te Almere

De Parkschool te Heerde

De Mozaïk te Oisterwijk

De Helen Parkhurstschool te Tilburg

De Julianaschool te Soest

Voor opmerkingen en aanvullingen houden de auteurs zich aanbevolen.

Groepsregistratie

Groepsregistratie

Naam kind	Les	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																

Groepsregistratie

Naam kind	Les	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
9																
10																
11																
12																
13																
14																
15																
16																
17																
18																
19																
20																

T14

Handleiding E7

Inhoud Taalmakkers E7

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
S 1	Een mooi kapsel	woordvorming	achtervoegsels	<i>breekbaar, verzinsel, hartelijk</i>
2	Bij de kapper			
3	De verkoopster			
S 4	Op tijd of te laat?	woordvorming	vervoeging van werkwoorden	<i>roept - riep - heeft geroepen</i>
5	Op reis			
6	Te laat?			
S 7	Een angstig avontuur	woordvorming	bijvoeglijke naamwoorden	<i>een zware, metalen deur</i>
S 8	Bootje varen	zinsvorming	zinstypen	<i>Moeder vraagt of vader het bootje ziet. Moeder vraagt: 'Zie je het bootje? 'Nee, ik <u>zie</u> het niet.'</i>
9	In de boot			
10	Een zinkend schip			
S 11	Op de camping	zinsvorming	scheidbare werkwoorden	<i>vasthouden, aankijken, uitademen</i>
12	Uit de tent gelokt!			
13	De verrassing			
14	Zand, zand, zand			
15	Aan het strand			

<i>les</i>	<i>titel</i>	<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>	
S 16	Op de glijbaan	functiewoorden	voorzetsels	<i>twijfelen aan, informereren naar, met behulp van, met het oog op</i>	
17	Van de glijbaan				
18	Patat met				
19	In het zwembad				
S 20	In de wildernis	functiewoorden	voegwoorden	<i>sinds, totdat, zodra</i>	
21	In de jungle				
S 22	Glitterboy	functiewoorden	verwijswoorden	<i>het applaus, dat telkens klinkt de gitarist, die prachtig speelt</i>	
23	Rommelboy				
S 24	Dieren in het nieuws	betekenis	betekenisvelden	<i>positie, verschijnsel</i>	
S 25	Vlug en snel				
26	Kraaijenstreken		synoniemen en tegenstellingen		
27	Niet voor de poes!				
S 28	Op de boerderij	betekenis	figuurlijk taalgebruik	<i>kippig, op je klompen aanvoelen</i>	
29	Succes!				
30					

Handleiding Taalmakkers E7

► Les 1: Een mooi kapsel

► Les 2: Bij de kapper

► Les 3: De verkoopster

categorie

woordvorming

taalaspect

achtervoegsels

voorbeeld

breekbaar, verzinsel, hartelijk

Toets E7

In Toets E7 komt het taalaspect voor- en achtervoegsels veel voor. Daarbij gaat het om drie veranderingen.

- maak van een werkwoord een zelfstandig naamwoord: *verzinnen* - *verzinsel*;
- maak van een werkwoord een bijvoeglijk naamwoord: *breken* - *breekbaar*;
- maak van een zelfstandig naamwoord een bijvoeglijk naamwoord: *hart* - *hartelijk*;

De gebruikte uitgangen zijn: *-ing* - *beloning*; *-sel* - *kapsel*; *-baar* - *breekbaar*; *-lijk* - *eerlijk*; *-heid* - *waarheid*.

Taalmakkers E7

Voor het aanleren van de verschillende achtervoegsels bestaat geen simpele regel. Veel lezen en luisteren zorgen op den duur voor inslijpen.

Uitwerking

Functiewoorden - *achtervoegsels* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 1: Een mooi kapsel**

Zelfstandig Werken - **Les 2: Bij de kapper**

Zelfstandig werken - **Les 3: De verkoopster**

Didactiek

Elk achtervoegsel wordt afzonderlijk aangeboden. Daarna worden ze in een context geplaatst. Bij iedere uitgang is er een oefening, die de overgang naar het volgende onderdeel aangeeft.

De termen *werkwoord*, *bijvoeglijk naamwoord*, *zelfstandig naamwoord* moeten bij de leerling bekend zijn of bekend worden gemaakt.

Les 1: Een mooi kapsel - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. In de eerste oefening moet de leerling zelfstandig naamwoorden met het achtervoegsel *-ing* zoeken. Deze woorden moeten vervolgens bij oefening 2 worden ingevuld. Laat de leerling de gevonden woorden voor zichzelf hardop lezen.
- 2 *Samen Werken*. Ook bij het invullen van les 2 is het belangrijk dat de leerling hardop voor zichzelf leest. De leerling hoort dan wat hij zelf denkt en u hoort welke denkwegen hij bewandelt, zodat u kunt bijsturen als dat nodig is.
- 3 *Samen Werken*. Deze oefening zal weinig problemen opleveren, zodat de leerling al gauw zelfstandig kan verder werken.
- 4 *Zelfstandig Werken*. Deze oefening behoeft waarschijnlijk geen begeleiding.

Les 2: Bij de kapper - *Zelfstandig Werken*

Deze les heeft een zelfde opzet als les 1 en kan waarschijnlijk zonder hulp gemaakt worden.

Les 3: De verkoopster - *Zelfstandig Werken*

Deze derde les over achtervoegsels heeft inmiddels een vertrouwde opzet. De les kan dan ook waarschijnlijk zelfstandig gemaakt worden

Suggesties

- De vijf verschillende achtervoegsels kunnen in vijf verschillende kleuren gekleurd worden.
- De term achtervoegsel kan worden gebruikt.
- Laat kinderen met de gevonden achtervoegsels zelf bedachte zinnen maken.
- Laat in vijf kolommen met *-baar*, *-sel*, *-ing*, *-lijk*, *-heid* de kinderen zelf woorden met deze achtervoegsels opschrijven.

► Les 4: Op tijd of te laat?

► Les 5: Op reis

► Les 6: Te laat?

categorie

woordvorming

taalaspect

vervoeging van werkwoorden

voorbeeld

roept - riep - heeft geroepen

Toets E7

Het vervoegen van werkwoorden is in Toets E7 een belangrijk onderdeel. Het komt veel aan de orde. Er zijn verschillende typen opgaven.

- opgaven waarbij de leerling werkwoorden uit een tekst in de goede tijd moet zetten;
- opgaven die zich richten op het veranderen van een werkwoord van de verleden tijd in de tegenwoordige tijd en andersom. Het gaat daarbij om sterke werkwoorden;
- opgaven waarbij de leerling een werkwoord van enkelvoud in meervoud moet veranderen en andersom;
- opgaven die zich richten op het vormen van voltooid deelwoorden. Hierbij wordt een voorbeeld gegeven en wordt de leerling gevraagd bij welk werkwoord het voltooid deelwoord op dezelfde manier wordt gevormd.

Taalmakkers E7

In groep 7 en 8 rekent men in het algemeen tot de taalleerstof bij het vervoegen van de werkwoorden: de ott, de ovt (*regelmatig* en *onregelmatig*), congruentie tussen persoon en getal, het voltooid deelwoord en de vtt - vvt - ottt - ovtt. Daarvan zijn ott, ovt en congruentie al in eerdere groepen behandeld.

Nieuwe leerstof is dus het vormen van het voltooid deelwoord en de vtt, vvt, ottt en ovtt.

Deze twee laatste vormen worden in Toets M7 en Toets E7 niet getoetst.

Belangrijk is dat de leerlingen de regel van het kofschip of 't fokschaap kunnen hanteren. De uitgangen kunnen ook op het gehoor worden gevormd, maar ervaring leert dat bijna alle leerlingen bij deze aanpak op een gegeven moment in verwarring komen. De termen tegenwoordige tijd (tt), verleden tijd (vt) en voltooid deelwoord moeten bekend zijn.

Uitwerking

Woordvorming - vervoegen van werkwoorden is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 4: Op tijd of te laat?**

Samen Werken - **Les 5: Op reis**

Zelfstandig Werken - **Les 6: Te laat?**

Didactiek

Deze lessenreeks is omvangrijk, omdat het een uitgebreid onderwerp betreft: het vervoegen van werkwoorden. In de drie lessen moet ook heel wat worden gelezen en ingevuld.

Maar de verrassingen binnen de verhalen stimuleren de leerlingen gelukkig meestal.

De opbouw van les 4 en 5 is gedeeltelijk gelijk; eerst wordt geoefend in de tegenwoordige tijd, en vervolgens in de verleden tijd.

Les 4: Op tijd of te laat? - *Samen Werken*

1-3 *Samen Werken*. Laat de leerling hardop en zo zelfstandig mogelijk werken. Hier moet de tegenwoordige tijd worden ingevuld.

De leerling ziet bij de oefeningen steeds de tegenwoordige tijd en de verleden tijd van het werkwoord in de juiste vorm. U kunt bij herhaling wijzen op het verschil tussen de tegenwoordige en verleden tijd in deze drie verhaaltjes.

4 *Zelfstandig Werken*. Vervolgens komt een vierde oefening, waarin de verleden tijd aan bod komt. Ook hier zijn alle werkwoordsvormen correct gegeven, zodat de leerling niet door fouten op het verkeerde been wordt gezet.

Les 5: Op reis - *Samen Werken*

1-2 *Zelfstandig Werken*. De leerling kan de eerste twee oefeningen van deze les waarschijnlijk zelfstandig maken. Hier wordt precies het omgekeerde van de vorige les gevraagd. Net als in de vorige les gaat het hier om sterke werkwoorden.

3-4 *Samen Werken*. Oefening 3 gaat over voltooid deelwoorden en oefening 4 geeft het schema van: *tegenwoordige tijd*, *verleden tijd* en *voltooid deelwoord*, vervoegd met *hebben* of *zijn*.

Veel leerlingen hebben waarschijnlijk hierbij hulp van de leerkracht nodig.

Les 6: Te laat - *Zelfstandig Werken*

Het is handig om elk gebruikt voltooid deelwoord uit oefening 1 te kleuren of te onderstrepen; de leerling gebruikt dan hetzelfde voltooid deelwoord niet dubbel.

Controleer eventueel of de leerling weet van welk heel werkwoord de voltooid deelwoorden afkomstig zijn.

Suggesties

Deze suggesties kunnen zowel mondeling als schriftelijk uitgewerkt worden

- Een door de leerling zelf geschreven verhaaltje in de verleden tijd laten zetten en andersom.
- In een verhaaltje enkelvoud in meervoud laten zetten en andersom. Dit is ook een goede oefening om onderwerp en persoonsvorm te koppelen.

► Les 7: Een angstig avontuur

categorie
woordvorming

taalaspect
bijvoeglijke naamwoorden

voorbeeld
een zware, metalen deur

Toets E7

In Toets E7 komt bij het bijvoeglijke naamwoorden aan de orde:

- verbuiging met of zonder *-e*. Bijvoorbeeld: *een angstig avontuur* - *het angstige avontuur*.
- het stoffelijk bijvoeglijk naamwoord. Bijvoorbeeld: *het ruitje van glas* - *het glazen ruitje*.

Taalmakkers E7

De term bijvoeglijk naamwoord moet al bekend zijn. Ook in *Taalmakkers M7* is daar uitvoerig aandacht aan gegeven.

De uitgang met of zonder *-e* wordt uitgelegd.

De stoffelijk bijvoeglijk naamwoorden krijgen een korte uitleg en de uitzonderingen worden genoemd en geoefend.

Uitwerking

Woordvorming - *bijvoeglijke naamwoorden* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 7: Een angstig avontuur**

Didactiek

Na een oefening waarin bijvoeglijke naamwoorden gekoppeld worden aan voor de hand liggende zelfstandig naamwoorden, wordt met die bijvoeglijke naamwoorden geoefend.

Daarna wordt duidelijk gemaakt wanneer een bijvoeglijk naamwoord een *-e* krijgt als uitgang.

Vervolgens worden de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden met hun vaste uitgang *-en* en overige bijvoeglijke naamwoorden samen geoefend.

Les 7: Een angstig avontuur - Samen Werken

- 1 *Samen Werken*. In oefening 1 zijn de sleutels gespiegeld. Zo staat linksboven: *roestige*. En rechtsonder staat: *sleutel*. De beide sleutels zijn gelijk, maar gespiegeld.
Tijdens het zoeken herhaalt u wat een bijvoeglijk naamwoord is: het zegt iets over een zelfstandig naamwoord: *de lange man, de spannende wedstrijd, het mooie verhaal*.
- 2 *Samen Werken*. In deze oefening moet de leerling de woorden uit oefening 1 op de goede plaats invullen. Als de leerling dat begrijpt, kan hij de oefening zelfstandig verwerken.
- 3 *Samen Werken*. Oefening 3 geeft kort aan wanneer het bijvoeglijk naamwoord geen *-e* krijgt. Dat is het geval als je bij een zelfstandig naamwoord waar je het lidwoord *het* voor kunt zetten, dat lidwoord vervangen is door *een*: een *reusachtig* hert, een *aardig* meisje.
- 4-5 *Zelfstandig Werken*. Bij deze oefeningen zal de leerling waarschijnlijk geen hulp nodig hebben.

Suggesties

Als er met het stoffelijk bijvoeglijk naamwoord is geoefend, kan met de regel van de *-e* en *-en* gedacht worden aan variaties. Bijvoorbeeld: De *zilveren* oorbel, het *mooie* oorbelletje, een *mooi* oorbelletje.

- ▶ **Les 8: Bootje varen**
- ▶ **Les 9: In de boot**
- ▶ **Les 10: Een zinkend schip**

categorie
zinsvorming

taalaspect
zinstypen

voorbeeld

Moeder vraagt of vader het bootje ziet.
Moeder vraagt vader: 'Zie je het bootje?'
'Nee, ik zie het niet.'

Toets E7

Het taalaspect *zinstypen* komt in toets E7 op verschillende plaatsen aan de orde. Daarbij gaat het om de

- woordvolgorde in de bijzin. De leerling wordt gevraagd om een woordgroep te vervangen of om de woordvolgorde in een zin te wijzigen zodat deze beter loopt.
- ellips. Daarbij wordt een kort antwoord gegeven op een vraag. Maar het antwoord moet wel zodanig ingekort zijn dat het wel antwoord geeft op de gestelde vraag, ondanks zijn geringe lengte.

Bijvoorbeeld: Als je wordt gevraagd: 'Wat kom je doen?' kun je antwoorden: 'Ik kom je de weg vragen' of korter (ellips): 'Je de weg vragen.' Of nog korter (ellips) : 'De weg vragen.'

Taalmakkers E7

In *Taalmakkers E7* komt het taalaspect *zinstypen* in drie lessen aan bod.

Daarbij gaat het om:

- de juiste woordvolgorde (na een neven- en onderschikkend voegwoord in de bijzin);
- de directe en indirecte rede, en
- de ellips.

Bij de behandeling van de woordvolgorde in de bijzin is het noodzakelijk dat de leerling onderwerp, persoonsvorm en gezegde in een zin kan herkennen en benoemen. Voor leerlingen die niet over deze vaardigheid beschikken, zal het bepalen van de juiste woordvolgorde in de bijzin moeilijk zijn.

Uitwerking

Zinsvorming -zintypen is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 8: Bootje varen**

Zelfstandig Werken - **Les 9: In de boot**

Samen Werken - **Les 10: Een zinkend schip**

Didactiek

Bij de behandeling van de woordvolgorde in de bijzin wordt in Taalmakkers gewezen op het feit dat er tussen het onderwerp en de persoonsvorm andere woorden kunnen staan.

Verder worden geen regels aangereikt, maar wordt de nadruk gelegd op het inoefenen van deze zinstypen.

les 8: Bootje varen - *Samen Werken*

- 1 De leerling moet de zinnen met de juiste woordvolgorde in de bijzin kunnen vinden. Wijs de leerling er eventueel op dat het gaat om de woordvolgorde in de bijzin, het gedeelte van de zin achter de komma.
Ziet de leerling welke zinnen niet kloppen? Vraag de leerling om de zin zo te veranderen dat de woordvolgorde wel klopt.
Kan de leerling het onderscheid tussen kloppende en niet-kloppende zinnen niet maken, ga dan verder naar oefening 2 waar verder ingegaan wordt op de woordvolgorde in de bijzin.
- 2 Voor het maken van deze oefening is het noodzakelijk dat de leerling het onderwerp en de persoonsvorm in een zin kan vinden. Deze vaardigheid wordt ook in de volgende oefeningen gevraagd.
Laat in de eerste drie zinnen de persoonsvorm en het onderwerp onderstrepen. Valt er iets op? Wijs de leerling er eventueel op dat er tussen het onderwerp en de persoonsvorm nog iets anders staat. Anders dan in de hoofdzin, mag dat in de bijzin.
- 3 De leerling moet de juiste bijzin kiezen. Heeft de leerling er moeite mee, laat hem of haar dan weer zoeken naar het onderwerp en het gezegde of de persoonsvorm. De zin waarbij er nog woorden goed staan tussen het onderwerp en de persoonsvorm, is goed.
- 4 Hier moet de leerling zelf met de gegeven woorden de goede woordvolgorde bepalen.

Les 9: In de boot - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zonder hulp gemaakt worden.

Oefening 1 en 2 laten oefenen met de omzetting van de directe rede in de directe rede.

Oefening 3 laat oefenen met verkorte antwoorden.

Les 10: Een zinkend schip - *Samen Werken*

- 1 *Samen Werken* Het omzetten van de indirecte rede in de directe rede is voor veel kinderen lastig.
Oefening 2 heeft dezelfde vorm als Toets E7 en kan waarschijnlijk zelfstandig worden verwerkt.

- ▶ **Les 11: Op de camping**
- ▶ **Les 12: Uit de tent gelokt!**
- ▶ **Les 13: De verrassing**
- ▶ **Les 14: Zand, zand, zand**
- ▶ **Les 15: Aan het strand**

categorie
zinsvorming

taalaspect
scheidbare werkwoorden

voorbeeld
vasthouden, aankijken, uitademen

Toets E7

Het taalaspect *scheidbare werkwoorden* komt veelvuldig aan de orde in Toets E7.

Daarbij gaat het om de plaats van het voorvoegsel in een zin.

Bijvoorbeeld: aankijken. Danny en Levi *kijken* elkaar verbaasd *aan*.

En het gaat erom wanneer bij een scheidbaar werkwoord de delen bij elkaar blijven en wanneer ze gescheiden gebruikt worden.

Taalmakkers E7

Voor het maken van de opgaven over scheidbare werkwoorden in *Taalmakkers E7* is het noodzakelijk dat de leerling in staat is om werkwoorden in een zin te herkennen en te vervoegen.

In de lessen raakt de leerling bekend met scheidbare werkwoorden en leert hij om de juiste plaats van het voorste deel in een zin te vinden. Het gaat hierbij dus niet om werkwoordsvorming en het vormen van voltooid deelwoorden.

Uitwerking

Zinsvorming - scheidbare werkwoorden is uitgewerkt in

Samen werken - **Les 11: Op de camping**

Zelfstandig Werken - **Les 12: Uit de tent gelokt!**

Zelfstandig Werken - **Les 13: De verrassing**

Samen Werken - **Les 14: Zand, zand, zand**

Zelfstandig Werken - **Les 15: Aan het strand**

Didactiek

Het onderwerp *scheidbare werkwoorden* wordt geïntroduceerd met een oefening die zich richt op het herkennen van scheidbare werkwoorden in een zin.

Daarna worden de regels over de plaats van het voorvoegsel van een scheidbaar werkwoord gegeven. Eerst over zinnen met maar één werkwoord. Daarna over zinnen met twee of meer werkwoorden. Beide zinstypen worden eerst afzonderlijk geoefend. Daarna komen beide in een oefening voor.

Les 11: Op de camping - Samen Werken

- 1 *Zelfstandig Werken*. In deze oefening wordt een oriëntatie geboden op scheidbare werkwoorden.
- 2 *Samen Werken*. Laat de leerling hardop werken, zodat u hoort wat zijn denkstapjes zijn. Hier wordt geoefend met de plaats van het voorvoegsel in een zin waar maar één werkwoord staat: het scheidbare werkwoord. Het voorvoegsel is dan gescheiden van het werkwoord en staat achteraan in de zin. Deze regel wordt echter pas aan het eind van deze oefening expliciet gemaakt.
- 3 *Samen Werken*. Hier wordt geoefend met de plaats van het voorvoegsel in een zin waar meerdere werkwoorden staan. Het voorvoegsel blijft dan vast aan het werkwoord. Bij de hele zin wordt opzettelijk geen onderscheid gemaakt tussen hoofd- en bijzinnen. Ga hier op dezelfde manier te werk als in oefening 2. Het gaat hier om een vereenvoudigde regel die meestal, maar niet in alle gevallen werkt.
- 4 *Zelfstandig Werken*. In deze oefening staan de beide vormen van scheidbare werkwoorden.

Les 12: Uit de tent gelokt! - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zonder hulp gemaakt worden.

Les 13: De verrassing - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.

Les 14: Zand, zand, zand - *Samen Werken*

- 1 *Samen Werken*. Deze oefening wordt vaak als lastig ervaren. Laat de leerling hardop werken. De lengte van deze samengestelde zin doet sommigen het overzicht verliezen. Leest u dan de correcte zin in zijn geheel voor en daarna steeds de nieuw te vormen zin ook in zijn geheel met het voorste deel van het werkwoord op de verschillende plaatsen. Zo houdt de leerling hopelijk wel zicht op de hele zin.
- 2-3 *Zelfstandig Werken* Deze oefeningen kan de leerling waarschijnlijk zelfstandig maken.

Les 15: Aan het strand - *Zelfstandig Werken*

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.
De laatste oefening is qua vorm gelijk aan Toets E7.

-
-
- **Les 16: Op de glijbaan**
 - **Les 17: Van de glijbaan**
 - **Les 18: Patat met**
 - **Les 19: In het zwembad**

categorie

functiewoorden

taalapect

voorzetsels

voorbeeld

twijfelen **aan**, informeren **naar**
met behulp **van**, met het oog **op**

Toets E7

Het taalapect *voorzetsels* komt in Toets E7 een aantal malen aan bod.

De vaste voorzetsels zijn in meerderheid. Daarbij gaat het om de vaste voorzetsels die bij werkwoorden horen: opzien *tegen*, de voorkeur geven *aan*, de aandacht vestigen *op*, informeren *naar*.

Ook voorzetseluitdrukkingen komen aan de orde. Bijvoorbeeld: *met* behulp *van*, *met* het oog *op*.

Taalmakkers E7

In *Taalmakkers E7* gaat het vooral om het oefenen met vaste voorzetsels, waarbij het hoofdaccent ligt op werkwoorden met vaste voorzetsels. Daarnaast worden voorzetseluitdrukkingen en losse voorzetsels ingeoefend.

Uitwerking

Functiewoorden - voorzetsels is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 16: Op de glijbaan**

Zelfstandig Werken - **Les 17: Van de glijbaan**

Zelfstandig Werken - **Les 18: Patat met**

Zelfstandig Werken - **Les 19: In het zwembad**

Didactiek

In de eerste oefening gaat het om het herkennen van werkwoorden met vaste voorzetsels.
Vervolgens wordt geoefend met een groot aantal werkwoorden met vaste voorzetsels.
Daarna komen voorzetseluitdrukkingen aan de orde.
Vervolgens wordt met losse voorzetsels geoefend.

Les 16: Op de glijbaan - Samen Werken

- 1 *Zelfstandig Werken*. Met de gegeven voorbeelden lukt het de leerling waarschijnlijk wel om de 15 werkwoorden en hun vaste voorzetsel te vinden.
- 2 *Samen Werken*. Is oefening 1 goed gelukt? Dan kan de leerling oefening 2 maken. Laat hem daarbij hardop werken, zodat u zijn overwegingen kunt horen.
Misschien is de oefening nog wat lastig. Dan kunt u de zinnen met verschillende voorzetsels zelf voorlezen. Herkent de leerling de goede zin met het goede voorzetsel?
Neem eventueel de zinnen mondeling door en laat de leerling daarna de oefening schriftelijk maken, waar u bij bent.

Les 17: Van de glijbaan - Zelfstandig Werken

Als les 16 goed is gegaan, zal les 17 wel zelfstandig gemaakt kunnen worden.
Maar als les 16 lastig was voor de leerling, doe dan bijvoorbeeld de oefeningen van les 17 eerst mondeling samen. Daarna kan de leerling de voorzetsels waarschijnlijk goed schriftelijk invullen.

Les 18: Patat met - Zelfstandig Werken

Deze les is bedoeld om zelfstandig te worden verwerkt. Maar misschien lukt dat de leerling nog niet goed.
Dan kunt u weer samen werken.
Oefening 4 heeft de vorm van Toets E7.

les 19: In het zwembad - Zelfstandig Werken

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.
De laatste oefening heeft een vorm die in de Cito-toets ook wordt gebruikt.

► Les 20: In de wildernis

► Les 21: In de jungle

categorie

functiewoorden

taalaspect

voegwoorden

voorbeeld

sinds, totdat, zodra

Toets E7

Het taalaspect *voegwoorden* komt een aantal malen aan de orde in Toets E7.

Daarbij gaat het om

- de keuze van het goede voegwoord, en
- de plaats van het voegwoord in een zin.

Taalmakkers E7

Voor het op de juiste manier gebruiken van voegwoorden, is het noodzakelijk dat de leerlingen de betekenis van de voegwoorden kennen. In *Taalmakkers E7* wordt dan ook aandacht besteed aan de betekenis van voegwoorden.

Daarnaast wordt het gebruik van hoogfrequente voegwoorden verder ingeoefend.

Uitwerking

Functiewoorden - *voegwoorden* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 20: In de wildernis**

Zelfstandig Werken - **Les 21: In de jungle**

Didactiek

In de eerste oefening gaat het er om bekende voegwoorden op te merken.

Die worden met moeilijker voegwoorden gebruikt in een oefening, waarin het gaat om de betekenis van die voegwoorden.

Daarna wordt ingegaan op de veranderingen die veelal optreden in de woordvolgorde wanneer voegwoorden worden gebruikt in samengestelde zinnen. Daar wordt ook mee geoefend.

Les 20: In de wildernis - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. Dit is een eenvoudige instapoefening.
- 2 *Samen Werken*. Laat de leerling hardop werken. In deze oefening gaat het om de betekenis van de voegwoorden. De voegwoorden, die de leerling moet vervangen, mogen de woordvolgorde niet veranderen. En de betekenis moet uiteraard hetzelfde blijven. Daar valt niet zoveel aan uit te leggen, en moet dus ingeslepen worden.
- 3 *Samen Werken*. De voegwoorden die ingevuld moeten worden staan als steun aan deze oefening. Lukt het de leerling hier de goede voegwoorden op de goede plaats te gebruiken?
- 4 *Zelfstandig Werken*. Oefening 4 is qua vorm hetzelfde als oefening 3.

Les 21: In de jungle - *Zelfstandig Werken*

Waarschijnlijk kan deze les zelfstandig verwerkt worden.

Oefening 2 besteedt aandacht aan de woordvolgorde in samengestelde zinnen met een voegwoord.

De laatste oefening heeft de vorm van Toets E7.

► Les 22: Glitterboy

► Les 23: Rommelboy

<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
functiewoorden	verwijswoorden	het applaus, <i>dat</i> telkens klinkt de gitarist, <i>die</i> prachtig speelt

Toets E7

Het taalaspect *verwijswoorden* komt in de Toets E7 enkele malen aan bod.

Daarbij gaat het om de verwijswoorden *dat*, *die* en *dit*.

Bijvoorbeeld: *Het lied, dat wordt gezongen.*

De leerling wordt gevraagd om een woordgroep te vervangen door een verwijswoord of om een (ontbrekend) verwijswoord in een zin te plaatsen.

Taalmakkers E7

In *Taalmakkers E7* komt het taalaspect *verwijswoorden* - betrekkelijke voornaamwoorden - in twee lessen aan bod.

Daarbij gaat het om de verwijswoorden *die*, *deze*, *dit*, *dat* en *wat*.

Het is van belang dat de leerling leert verwijswoorden te herkennen en leert bepalen waarnaar het verwijswoord verwijst.

En ook moet de leerling verwijswoorden correct kunnen gebruiken

Uitwerking

Functiewoorden - *verwijswoorden* is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 22: Glitterboy**

Zelfstandig Werken - **Les 23: Rommelboy**

Didactiek

Voor het op de juiste manier hanteren van verwijswoorden is het noodzakelijk dat de leerling *de*-woorden en *het*-woorden weet te herkennen en benoemen. Bij leerlingen die niet weten of een zelfstandig naamwoord voorafgegaan wordt door *de* of *het*, zullen ook de verwijswoorden moeilijkheden geven.

De leerlingen gaan in de lessen eerst na welke verwijswoorden ze kennen. Vervolgens werken ze met de verwijswoorden *die* en *dat*. Daarbij krijgen ze een regel aangereikt, die helpt bij correct gebruik van verwijswoorden. Vervolgens oefenen ze met de verwijswoorden *die*, *deze*, *dat* en *dit*. Daardoor wordt de leerling zich ervan bewust dat een verwijswoord altijd ergens naar verwijst.

Les 22: Glitterboy - Samen Werken

- 1 *Zelfstandig Werken*. In de eerste oefening gaat het om het herkennen van aanwijzende voornaamwoorden. Deze oefening vormt een inleiding op de verwijswoorden.
- 2 *Samen Werken*. In de tweede oefening wordt het liedje met de regel voor het gebruik van verwijswoorden geïntroduceerd. Daarin gaat het dus om *de*- woorden - alle meervouden - en om *het*-woorden - alle verkleinwoorden - . Verder is geen regel te geven welke zelfstandig naamwoorden *de* of *het* krijgen. En dus ook niet welke verwijswoorden je moet gebruiken als je de lidwoorden bij zelfstandig naamwoorden niet weet. Laat de leerling bij de oefening hardop werken, dan merkt u meteen of hij steun heeft aan de regel, of dat de regel toch nog te ingewikkeld is.
- 3 *Samen Werken*. Begin deze oefening samen. Dan blijkt of deze afvaardigingsvorm, die ook in de Toets E7 wordt gebruikt, voor de leerling duidelijk is.

Les 23: Rommelboy - Zelfstandig Werken

Als de les Glitterboy goed is gegaan, dan zal deze les wel zonder hulp gemaakt kunnen worden. In de les wordt veel aandacht besteed aan het verwijzen: waarnaar verwijst het verwijswoord?

► Les 24: Dieren in het nieuws

<i>categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
betekenis	betekenisvelden	positie, verschijnsel

Toets E7

In Toets E7 wordt aandacht besteed aan betekenisvelden. Bijvoorbeeld in de vorm

- Welk woord past beter in een zin? *Waar is het begin van de Rijn?* Beter: *ontspringt*.
- Welke omschrijving had er ook kunnen staan? Naast: *een hele eer* past ook: *erg ingenomen*.
- Welk woord hoort erbij? Bij *adel* hoort *baron*.

De relatie tussen woordbetekenis en woordenschat is daarbij zeer duidelijk.

Taalmakkers E7

Bij rubriceren en categoriseren zijn de oefeningen vaak met losse woorden.

In *Taalmakkers E7* wordt geoefend met passende woorden in een tekst.

Ook worden woordomschrijvingen gekoppeld aan rubriceren en categoriseren.

Uitwerking

Betekenis - betekenisvelden is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 24: Dieren in het nieuws**

Didactiek

Met een tweetal woordkettingen worden woorden geselecteerd, die in twee verhaaltjes hun 'logische' plaats moeten krijgen. Vervolgens wordt er gerubriceerd en gecategoriseerd in een zelfcontrolerende oefening.

Les 24: Dieren in het nieuws - *Samen Werken*

- 1 *Zelfstandig Werken*. Deze letterketting zal weinig problemen opleveren. De woorden worden gebruikt in oefening 2.
- 2 *Samen Werken*. De 11 woorden uit de eerste letterketting worden bij dit krantenbericht ingevuld. Vraag niet alleen bij een fout of er een ander woord in past, maar praat er ook over met de leerling waarom hij 'zijn' woord koos. Zo komt u achter de gedachtegang van uw leerling en kunt u hem mogelijk beter helpen.
- 3-5 *Zelfstandig Werken*. Oefening 3 en 4 zijn qua vorm gelijk aan oefening 1 en 2.
Oefening 5 is zelfcorrigerend.

- **Les 25: Vlug en snel**
- **Les 26: Kraaiienstreken**
- **Les 27: Niet voor de poes!**

<i>Categorie</i>	<i>taalaspect</i>	<i>voorbeeld</i>
betekenis	synoniemen en tegenstellingen	traag - vlot, waardevol - waardeloos

Toets E7

De taalaspecten *synoniemen* en *tegenstellingen* komen in Toets E7 veelvuldig aan de orde.

Bij synoniemen gaat het bijvoorbeeld om: *hoofdzakelijk* - *voornamelijk*, *bars* - *nors*.

Bij tegenstellingen gaat het om woorden als: *traag* - *vlot*, *verdedigen* - *aanvallen*.

De afleiders bij de synoniemen hebben vaak direct met de tekst te maken. De vraag moet dus zeer nauwkeurig worden gelezen, anders kiest de leerling fout.

Bij de tegenstellingen worden afleiders geboden die qua betekenis of schrijfwijze dicht bij het tegenovergestelde woord liggen.

Bijvoorbeeld: wat is tegengesteld aan waardevol: *waarachtig* - *waardeloos* - *waardig* - *waarschijnlijk*.

Taalmakkers E7

In *Taalmakkers E7* komen synoniemen en homoniemen aan de orde. Al betreft het minder hoogfrequente woorden dan in groep 6, ook deze synoniemen en homoniemen zou iedereen eigenlijk wel moeten kennen.

Leerlingen die hierbij een achterstand hebben, moeten vooral veel lezen om hun woordenschat uit te breiden. Dan merken ze ook dat synoniemen niet in een willekeurige context passen.

Op een zonnige dag kun je op een zonovergoten strand luieren. Luieren kun je ook op een zonnig strand, maar dan is het geen zonovergoten dag. Zulke dagen bestaan nu eenmaal niet.

Uitwerking

Betekenis - *synoniemen* en *homoniemen* is uitgewerkt in

Zelfstandig Werken - **Les 25: Vlug en snel**

Samen Werken - **Les 26: Kraaiienstreken**

Zelfstandig Werken - **Les 27: Niet voor de poes!**

Didactiek

De les *Vlug en snel* gaat in zijn geheel over synoniemen.

De lessen *Kraaienstreken* en *Niet voor de poes* richten zich op tegenstellingen.

Les 25 Vlug en snel - Zelfstandig Werken

1-2 Er staan in de eerste oefening steeds twee synoniemen als één woord geschreven. Deze twee synoniemen moeten van elkaar losgemaakt worden. In het verhaaltje van oefening 2 komen deze synoniemen terug.

3-4 Oefening 3 geeft een aantal nieuwe synoniemen, die ook weer in oefening 4 hun plek krijgen.

Les 26: Kraaienstreken - Samen Werken

1 *Samen Werken*. Aan de hand van steeds dezelfde afbeelding van een 'kraai' worden een aantal tegenstellingen gezocht. Als het de leerling nog niet duidelijk is wat tegenstellingen zijn, moeten er nog een aantal voor de hand liggende worden besproken als *dik - dun, rijk - arm*, enz.

2 *Samen Werken*. Laat de leerling hardop werken.

De leerling zoekt de tegenstellingen in deze oefening. De tegenstellingen staan niet altijd direct bij elkaar. Hierdoor wordt het zoeken bemoeilijkt.

De tegenstelling staat vermeld - althans de medeklinkers staan tussen haakjes - zodat het vinden van de tegenstelling wordt vergemakkelijkt.

3-4 *Zelfstandig Werken*. Deze oefeningen kan de leerling waarschijnlijk zonder hulp maken.

Les 27: Niet voor de poes! - Zelfstandig Werken

Deze les kan waarschijnlijk zelfstandig verwerkt worden.

Suggesties

- Laat het laatste verhaal tegengesteld opschrijven.
- Laat de leerling van twee dieren zoveel mogelijk tegenstellingen opschrijven, bijvoorbeeld van een *muis* en *olifant*.
Of van een *nijlpaard* en een *kolibrie*.
- Tegenstellingen tussen vaders en moeders zijn ook dankbare onderwerpen.

► Les 28: Op de boerderij

► Les 29: Succes!

categorie
betekenis

taalaspect
figuurlijk taalgebruik

voorbeeld
kippig, op je klompen aanvoelen

Toets E7

Het taalaspect *figuurlijk taalgebruik* komt in Toets E7 enkele keren aan bod.

De toets geeft daarbij omschrijvingen van figuurlijk gebruikte taal, waarna wordt gevraagd welke afleiders ook figuurlijk bedoeld zijn.

Bijvoorbeeld: *een dun stemmetje - koude ogen*

Daarnaast wordt iets beschreven, waarbij de leerling de passende uitdrukking moet kiezen.

Bijvoorbeeld: *Erik-Jan deed niet erg zijn best - Ergens met je pet naar gooien.*

Taalmakkers E7

In *Taalmakkers E7* komen spreekwoorden, uitdrukkingen, gezegdes en figuurlijk taalgebruik aan de orde. Daarbij ligt de moeilijkheidsgraad hoger dan in voorgaande delen.

Uitwerking

Betekenis - figuurlijk taalgebruik is uitgewerkt in

Samen Werken - **Les 28: Op de boerderij**

Zelfstandig Werken - **Les 29: Succes!**

Didactiek

In de eerste les komen gezegdes en uitdrukken aan de orde. Als die onbekend zijn, helpen de verhaspelde letters om de goede uitdrukking te vinden. Vervolgens zoekt de leerling dezelfde uitdrukkingen en hun omschrijvingen bij elkaar.

In de tweede les komen een aantal nieuwe uitdrukkingen aan de orde, die met de boerderij te maken hebben.

Daarna - opnieuw in de sfeer van de boerderij - wordt geoefend met figuurlijk taalgebruik en enkele uitdrukkingen.

Les 28: Op de boerderij - *Samen Werken*

- 1 *Samen Werken*. In de inleidende oefening staan een aantal uitdrukkingen getekend. Vertel de leerling wat het verschil is tussen letterlijk en figuurlijk. Als mensen praten als een kip zonder kop heeft dat niets met kippenpraat te maken. Maar een kip zonder kop rent stuurloos, zoals iemand die al maar onzin praat ook stuurloos lijkt door te gaan. De gezegdes van oefening 1 komen terug in oefening 2.
- 2 *Samen Werken*. Boerderijdieren uit de gezegdes staan in dit verhaal als onzin woorden geschreven; *stijlkier* wordt *stierlijk*. Door de context worden de gezegdes al enigszins duidelijk. Als de betekenis nog niet bekend is, kunt u de leerling deze uitleggen. de leerling uitgelegd.
- 3 *Zelfstandig Werken*. Na het samen werken is oefening 3 waarschijnlijk zelfstandig te maken.

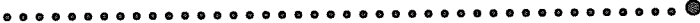
Les 29: Succes! - *Zelfstandig Werken*

Deze les is niet gemakkelijk. Laat de leerling beginnen bij de uitdrukkingen, die hij kent. En laat hem inderdaad een woordenboek bij de eerste oefening gebruiken. Oefening 2 en 3 zijn waarschijnlijk goed zelfstandig te maken.

Suggesties

- Begin de dag of de week met een gezegde, gebruik hiervoor bijvoorbeeld een agenda. Vaak staan daarin iedere week een of twee gezegdes onder aan de bladzijdes.

T42

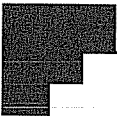

Handwriting practice area consisting of 20 horizontal dotted lines.

Handwriting practice area consisting of 20 horizontal dotted lines.

Handwriting practice area with 20 horizontal dotted lines.

Taalmakkers E7

Leerlingenblok

Auteurs

Renée Heiting

Janneke Huizing

At Kasbergen

Evelien Klok

Michelle Kraak

Corrie Meliefste

Coördinatie

Nico van Beusekom

Illustraties

Egbert Koopmans

Bekadidact

Stenvertblok

Toelichting en Antwoorden
ISBN 90 262 2430 3

© 2001
Uitgeverij Bekadidact, Baarn
ISBN 90 262 2429 x
eerste druk, tweede oplage 2003

Basisvormgeving
LS Ontwerpers bno, Groningen

Vormgeving
Annemiek Moormann, Dronten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud Leerlingenblok

1 Een mooi kapsel 4

2 Bij de kapper 6

3 De verkoopster 8

4 Op tijd of te laat 10

5 Op reis 12

6 Te laat? 14

7 Een angstig avontuur 16

8 Bootje varen 18

9 In de boot 20

10 Een zinkend schip 22

11 Op de camping 24

12 Uit de tent gelokt! 26

13 De verrassing 28

14 Zand, zand, zand 30

15 Aan het strand 32

16 Op de glijbaan 34

17 Van de glijbaan 36

18 Patat met 38

19 In het zwembad 40

20 In de wildernis 42

21 In de jungle 44

22 Glitterboy 46

23 Rommelboy 48

24 Dieren in het nieuws 50

25 Vlug en snel 52

26 Kraaijenstreken 54

27 Niet voor de poes! 56

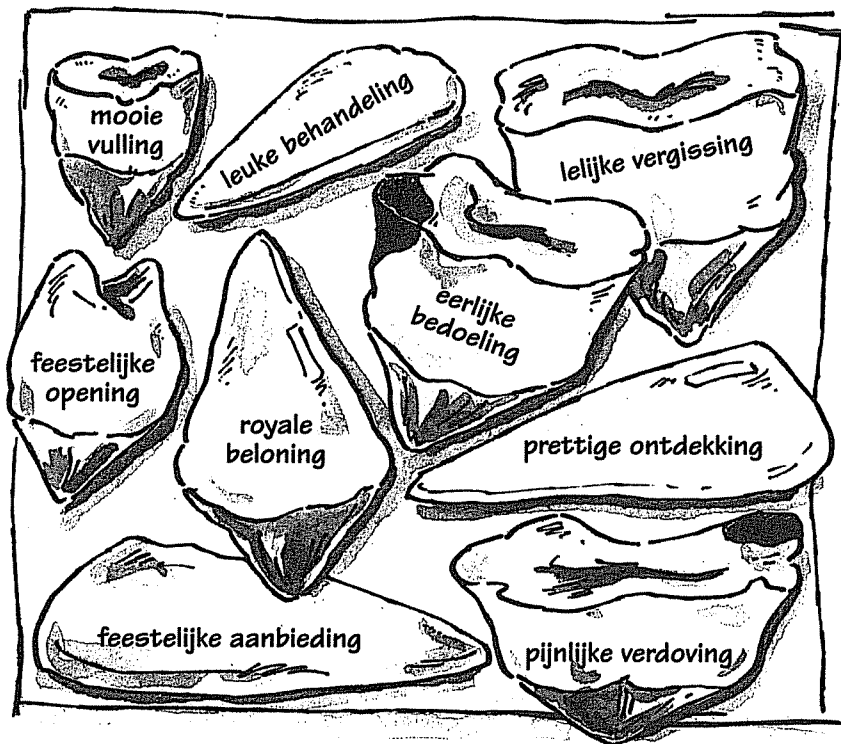
28 Op de boerderij 58

29 Succes! 60

Hoe ver ben je? 62

1 Welke zelfstandig naamwoorden staan er in de tanden?

vulling

opening

ontdekking

behandeling

beloning

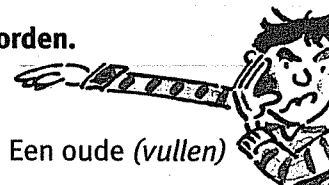
aanbieding

vergissing

bedoeling

verdoving

2 Maak -ingwoorden.

Leo heeft kiespijn. Een oude (vullen) vulling is niet goed meer. De tandart begint met een (verdoven) verdoving. Leo durft niet te kijken. Dan maakt de tandart een (vergissen) vergissing. De tandarts denkt dat er een voortand moet worden getrokken. Hij heeft al een tang in zijn handen. Gelukkig kijkt Leo nu door de small (openen) opening tussen zijn wimpers. 'Ho tandarts, dat is niet de (bedoelen) bedoeling' roept Leo. 'Ik kom niet voor deze (behandelen) behandeling maar voor een (vullen) vulling'.

De tandarts is blij met de tijdige (ontdekken) ontdekking van zijn fout. Als (belonen) beloning mag Leo elke week gratis naar de tandarts. Beleefd weigert Leo deze (aanbieden) aanbieding.

3 Welke zelfstandig naamwoorden met *-sel* staan er in de haren van Leo?

kapsel bedenksel mengsel
 voedsel plaksel raadsel
 verzinsel smeersel plaveisel

4 Welke woorden horen hier?

raden wordt raadsel (r) (1e letter)

mengen wordt mengsel (e) (2e letter)

kappen wordt kapsel (p) (3e letter)

plakken wordt plaksel (p) (1e letter)

zagen wordt zaagsel (a) (2e letter)

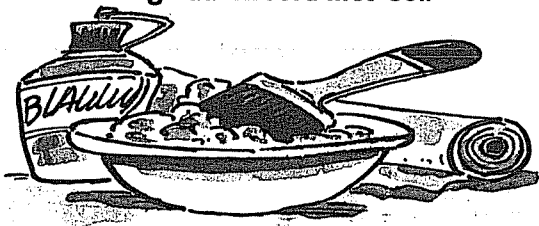
dekken wordt deksel (k) (3e letter)

Lees van onderen naar boven.

Leo gaat naar de

k ⁶	a ⁵	p ⁴	p ³	e ²	r ¹
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

- 1 Maak van de werkwoorden een zelfstandig naamwoord met *-sel*.

Leo wil een ander (*kappen*) kapsel

Hij weet niet welk model hij wil, dat is voor hem een (*raden*) raadsel

Het wordt dus een (*verzinnen*) verzinsel van de kapper.

Eerst wordt zijn haar gewassen.

Dan wordt er een blauw (*smeren*) smeersel in gedaan.

En op het laatst doet de kapper er een soort (*plakken*) plaksel doorheen.

Als Leo in de spiegel kijkt, ziet hij het (*bedenken*) bedenksel van de kapper. Het is een vreemd (*mengen*) mengsel geworden.

- 2 Welke zelfstandig naamwoorden met *-sel* kun je van deze werkwoorden maken?

1 *bedenken* wordt

b	e	d	e	n	k	s	e	l
---	---	---	---	---	---	---	---	---

2 *voeden* wordt

v	o	e	d	s	e	l
---	---	---	---	---	---	---

3 *dekken* wordt

d	e	k	s	e	l
---	---	---	---	---	---

4 *stikken* wordt

s	t	i	k	s	e	l
---	---	---	---	---	---	---

5 *verzinnen* wordt

v	e	r	z	i	n	s	e	l
---	---	---	---	---	---	---	---	---

6 *smeren* wordt

s	m	e	e	r	s	e	l
---	---	---	---	---	---	---	---

Lees van boven naar beneden.

Waar gaat Leo naar toe?

Naar de

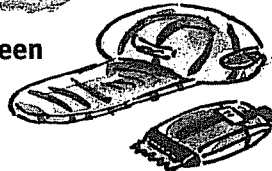
d ¹	o ²	k ³	t ⁴	e ⁵	r ⁶
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

3 Probeer de woorden te ontcijferen.

Ze eindigen allemaal op **-baar**.

ee vaar	<u> </u> eetbaar
bespreek vaar	<u> </u> bespreekbaar
prikkel vaar	<u> </u> prikkelbaar
breek vaar	<u> </u> breekbaar
lees vaar	<u> </u> leesbaar
bereik vaar	<u> </u> bereikbaar
brand vaar	<u> </u> brandbaar
opvouw vaar	<u> </u> opvouwbaar

4 Maak van de werkwoorden een woord met **-baar**.

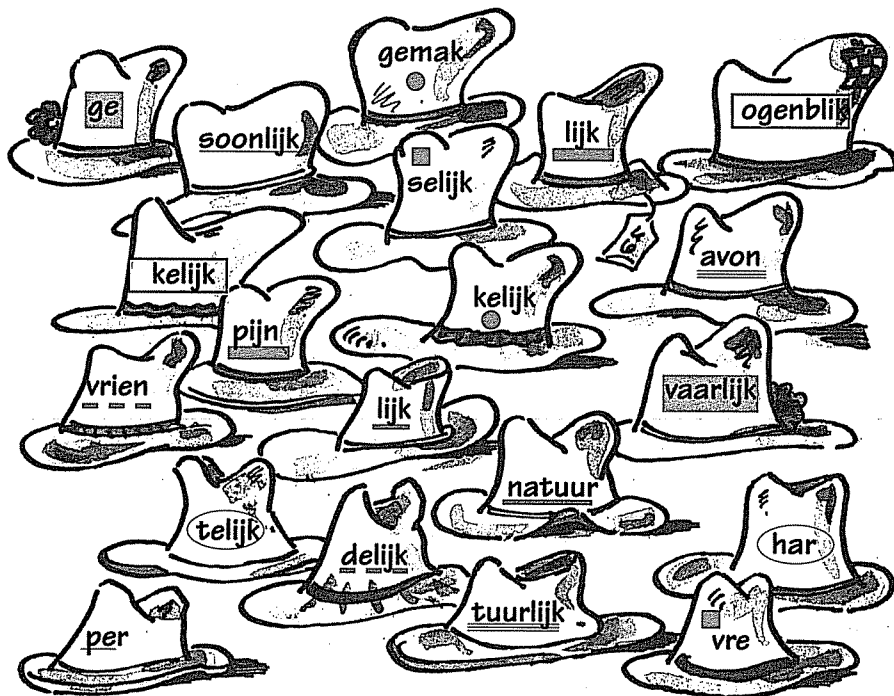

5 Waar gaat Leo heen? Maak **-baar**woorden van de werkwoorden.

horen wordt	<u> </u> hoorbaar	(1e letter)	(h)
houden wordt	<u> </u> houdbaar	(2e letter)	(o)
besteden wordt	<u> </u> besteedbaar	(2e letter)	(e)
dragen wordt	<u> </u> draagbaar	(1e letter)	(d)
delen wordt	<u> </u> deelbaar	(2e letter)	(e)
vervangen wordt	<u> </u> vervangbaar	(6e letter)	(n)
bewegen wordt	<u> </u> beweegbaar	(3e letter)	(w)
bereiken wordt	<u> </u> bereikbaar	(5e letter)	(i)
verstaan wordt	<u> </u> verstaanbaar	(8e letter)	(n)
kneden wordt	<u> </u> kneedbaar	(1e letter)	(k)
voelen wordt	<u> </u> voelbaar	(3e letter)	(e)
lezen wordt	<u> </u> leesbaar	(1e letter)	(l)

De dokter is dag en nacht (*bereiken*) bereikbaar en bij de dokter is alles (*bespreken*) bespreekbaar
 De dokter wijst naar Leo's blauwe haren. 'Is dat (*branden*) brandbaar of (*eten*) eetbaar?' Leo kijkt
 (*prikkelen*) prikkelbaar 'Nee dokter, het is ook niet (*opvouwen*) opvouwbaar of (*breken*)
 breekbaar maar wel vreselijk (*zien*) zichtbaar!' Leo is echt ziek van het blauwe haar. De dokter
 schrijft een duidelijk (*lezen*) leesbaar recept: kaalscheren en twee maanden een pet op!

- 1 Zoek steeds twee hoeden die bij elkaar passen. Maak daarmee een bijvoeglijk naamwoord op *-lijk*. Schrijf dat ook op.

gevaarlijk
gemakkelijk
pijnlijk
ogenblikkelijk
vriendelijk

hartelijk
natuurlijk
vreselijk
persoonlijk
avontuurlijk

- 2 Maak van de zelfstandig naamwoorden een bijvoeglijk naamwoord met *-lijk*.

De kapper heeft met een (*gevaar*) gevaarlijk scheermes het hoofd van Leo kaal geschoren. Voor Leo is het een (*pijn*) pijnlijke ervaring. Toch heeft hij de kapper (*vriend*) vriendelijk bedankt voor die (*gemak*) gemakkelijke kapsel. Leo gaat nu (*natuur*) natuurlijk naar een hoedenwinkel. (*Ogenblik*) Ogenblikkelijk komt er een verkoopster aanlopen. ‘(*Hart*) Hartelijk welkom, kan ik u helpen?’ vraagt de verkoopster. ‘Ik zoek een petje om dit (*vrees*) vreselijke hoofd te bedekken. ‘Helemaal niet nodig,’ zegt de verkoopster. ‘Ik vind het (*persoon*) persoonlijk juis heel stoer en (*avontuur*) avontuurlijk ! Helemaal blij verlaat Leo de hoedenwinkel. Zonder petje!

3 Welke bijvoeglijk naamwoorden met -lijk kun je van de volgende zelfstandig naamwoorden maken?

1 letter wordt	<u>letterlijk</u>	(9e letter)	<u>k</u>
2 nacht wordt	<u>nachtelijk</u>	(2e letter)	<u>a</u>
3 zaak wordt	<u>zakelijk</u>	(2e letter)	<u>a</u>
4 ogenblik wordt	<u>ogenblikkelijk</u>	(6e letter)	<u>l</u>
5 schade wordt	<u>schadelijk</u>	(eerste 3 letters)	<u>sch</u>
6 licht wordt	<u>lichtelijk</u>	(6e letter)	<u>e</u>
7 figuur wordt	<u>figuurlijk</u>	(6e letter)	<u>r</u>
8 mens wordt	<u>menselijk</u>	(5e letter)	<u>e</u>
9 land wordt	<u>landelijk</u>	(3e letter)	<u>n</u>

4 Vul nu zelfstandige naamwoorden in die eindigen op -heid.

Leo heeft nu geen last meer van zijn (kaal) kaalheid.

's Winters draagt hij af en toe een muts en das tegen (verkouden) verkoudheid.

Leo durfde uit (verlegen) verlegenheid niet meer naar de hoedenwinkel.

Want de verkoopster in de hoedenwinkel is een (schoon) schoonheid.

Maar om zijn (dankbaar) dankbaarheid te tonen, heeft hij haar een roos gegeven.

Voor de (gezellig) gezelligheid gaf ze hem toen een kus.

Leo bloosde van (verlegen) verlegenheid.

Zo'n beloning is immers een (zalig) zaligheid!

1 Sandor, Borgia en Koen gaan op schoolreisje. In het verleden was juf Pia wel eens te laat. Is tegenwoordig iedereen op tijd?

Zet alle werkwoorden in de tegenwoordige tijd.

Het (is - was) is vandaag donderdagochtend

13 juni. De wekker (loopt - liep) loopt af.

Sandor (wordt - werd) wordt wakker.

Slaperig (kijkt - keek) kijkt hij naar de klok.

Het (is - was) is half acht. 'Ik (had - heb) heb vandaag geen

zin in school.' Hij (draait - draaide) draait zich nog een keer om.

Om half negen (ligt - lag) ligt Sandor nog te slapen. Hij

(droomt - droomde) droomt van meester Wim. Die (smijt -

smeet) smijt rekenboeken naar de kinderen. De grootste

stapel (is - was) is voor Sandor. Het angstzweet (breekt - brak)

breekt hem uit: 'Nee, nee, ik (wil - wilde) wil niet zoveel

werk.' In zijn droom (kijkt - keek) kijkt meester Wim gemeen.

Plotseling (ziet - zag) ziet Sandor Juffrouw Pia. 'Rustig maar,

Sandor. Op schoolreisje (hoeft - hoefde) hoeft niemand te

werken,' (zegt - zei) zegt ze vriendelijk. Schoolreisje? Met een

schok (zit - zat) zit Sandor rechtop in bed.

2 Te vroeg? Zet alle werkwoorden in de tegenwoordige tijd.

Het (is - was) is vandaag donderdagochtend

13 juni. Borgia (was - is) is al 2 uur wakke

Borgia (is - was) is geen Nederlandse naam

Zijn naam (komt - kwam) komt uit Spanje

Borgia (heeft - had) heeft een Spaans

oma. Vandaag (wil - wou) wil hij vroeg naar

school. Ze (gingen - gaan) gaan op

schoolreisje. Borgia (ziet - zag) ziet Koen bij

de supermarkt. Ze (kopen - kochten) kopen

snoep voor onderweg. Om half negen (waren

zijn) zijn ze al op school, allebei behoorlijk

misselijk. Het is negen uur, de busjes (staan

stonden) staan klaar voor de school

'Allemaal instappen,' (roept - riep) roep

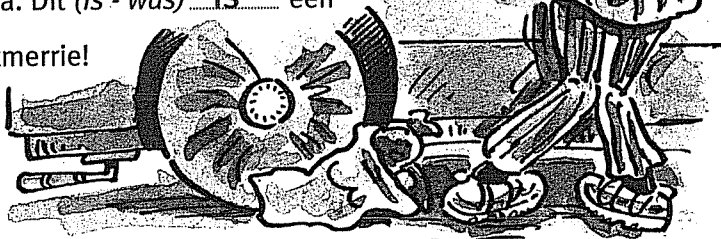
meester Wim. Hij (telt - telde) telt de

kinderen en (komt - kwam) komt er drie

te kort.

3 Nog op tijd? Zet alle ww. in de tt.

De bussen (vertrekken - vertrokken) **vertrekken** bijna. Op het laatst (stappen - stapten) **stappen** nog drie kinderen in. Borga en Koen (kwamen - komen) **komen** een beetje bleekjes van het toilet. Sandor (hijgt - hijgde) **hijgt** nog van het harde fietsen. 'Zo Sandor, jij (viert - vierde) **viert** al vroeg carnaval,' (plaagde - plaagt) **plaagt** juffrouw Pia. Sandor (bekijkt - bekeek) **bekijkt** zichzelf in het raam van de bus. Carnaval? In de ruit van de bus (zag - ziet) **ziet** hij een jongen in pyama. Dit (is - was) **is** een nachtmerrie!

4 Zet alle werkwoorden in de verleden tijd.

Gisteren (staan - stond) **stond** ik heel vroeg op. We (zullen - zouden) **zouden** op schoolreisje gaan. Om acht uur (ben - was) **was** ik bij de supermarkt. Koen (staat - stond) **stond** daar al te wachten. We (kopen - kochten) **kochten** drie zakken

chips, zes trekdroppen en acht repen. Toen we op school (kwamen - komen) **kwamen** (is - was) **was** alles op. Koen (wordt - werd) **werd** erg misselijk en ik een klein beetje. Toen we van de wc (komen - kwamen) **kwamen** (vertrekt - vertrok) **vertrok** de bus al bijna. Niemand (ziet - zag) **zag** dat we misselijk (zijn - waren) **waren** iedereen (kijkt - keek) **keek** naar Sandor in zijn gestreepte pyama. Nou vorig jaar (vond - vind) **vond** ik het begin van de schoolreis veel leuker.

1 Vul steeds de juiste vorm van het werkwoord in.

Borga en Koen (gaan - gaat) gaan mee naar Madrid.

De Spaanse oma van Borga (woont - wonen) woont daar.

De jongens (logeren - logeer) logeren bij haar en zij

(zal - zullen) zal hen in Madrid opwachten. De jongens

(moet - moeten) moeten twee uur voordat het vliegtuig (vertrekt - vertrekken) vertrekt op Schiphol zijn

Daar (moet - moeten) moet Borga naar de wc. Koen (gaat - gaan) gaat ondertussen een stripboek koper

Zo (raakt - raken) raken ze elkaar kwijt. Eindelijk (vindt - vinden) vinden ze elkaar. Vlug (rent - rennen)

rennen ze naar de douane. Borga (zoekt - zoeken) zoekt zijn paspoort. Tenslotte (vindt - vinden) vind

hij het. Ze (holt - hollen) hollen naar het vliegtuig. Koen (kijkt - kijken) kijkt op zijn horloge. Nog dri-

minuten! Hijgend (komt - komen) komen ze bij het vliegtuig. Fout! Dit vliegtuig (vliegt - vliegen) vlieg

naar Rome. Het vliegtuig naar Madrid (staat - staan) staat aan de andere kant. Ze (sprint - sprinten)

sprinten zo hard ze kunnen. Koen (struikelt - struikelen) struikelt. En Borga (vallen - valt) valt ove-

Koen. Als ze (opstaan - opstaat) opstaan zien ze het vliegtuig naar Madrid (opstijgt - opstijgen) opstijgen

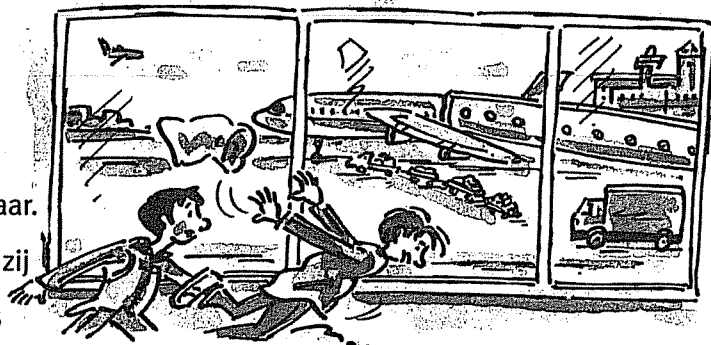
Borga (kijkt - kijken) kijkt heel ongelukkig en Koen (begint - beginnen) begint te huilen. Een aardige

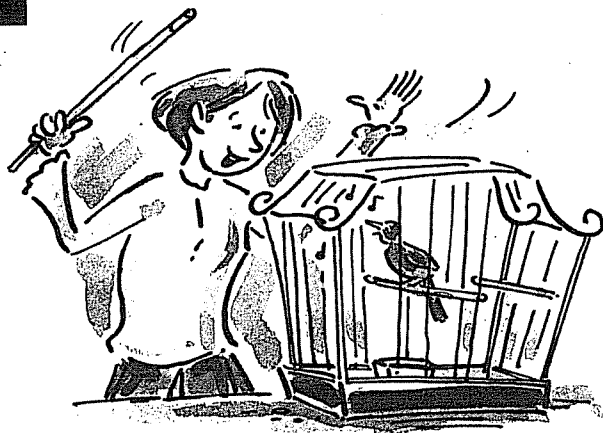
stewardess (vraagt - vragen) vraagt wat er aan de hand is. Snikkend (vertelt - vertellen) vertelt

de jongens hun verhaal. De stewardess (hebben - heeft) heeft medelijden.

Ze (overlegt - overleggen) overlegt met een piloot. Even later (zit - zitten) zitten de jongens in een

supersonisch straalvliegtuig op weg naar Madrid! Oma (staat - staan) staat al op hen te wachten.

2 Te laat! Vul het juiste werkwoord in.

Koen kwam te laat, want zijn moeder (roep - riep) **riep** hem niet. Borga kwam te laat, omdat hij te laat (opstaat - opstond) **opstond**. Sandor kwam te laat, omdat de chauffeur (vergeet - vergat) **vergat** te stoppen. Meester Wim was te laat, omdat een konijn in zijn vinger (bijt - beet) **beet**. Juf Pia was te laat, omdat ze de kanaries zangles (gaf - geef) **gaf**. De directeur was te laat, want zijn auto (vlieg - vloog) **vloog** uit de bocht.

3 Veel te laat? Vul de voltooid deelwoorden maar in.

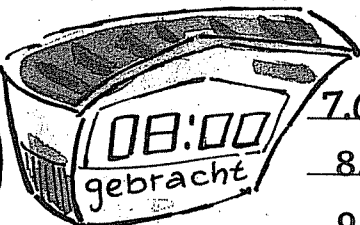
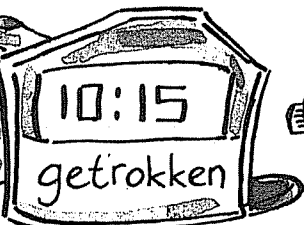
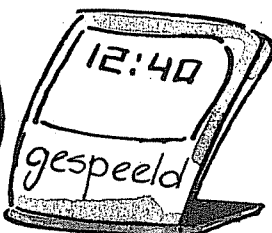
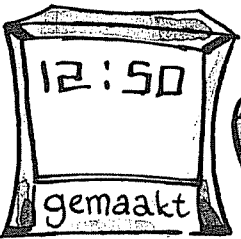
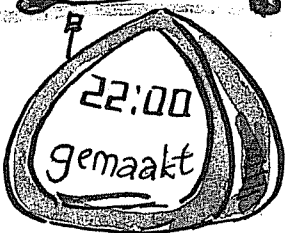
Gisteren is de wekker op tijd (aflopen) **afgelopen**. Maar ik was weer in slaap (vallen) **gefallen**. Gelukkig ben ik net op tijd wakker (worden) **geworden**. Ik heb snel mijn tanden (poetsen) **gepoetst** en mijn haren (kammen) **gekamd**. Ik ben snel op mijn fiets (springen) **gesprongen** en naar school (snellen) **gesneld**. Juf Pia heeft toen erg om me (lachen) **gelachen**. Ik had mijn pyama (aanhouden) **aangehouden**! Van schaamte ben ik toen bijna door de grond (gaan) **gegaan**! Gelukkig ben ik niet zo misselijk (zijn) **geweest** als Koen en Borga!

4 Vul de ontbrekende woorden in.

	tegenwoordige tijd	verleden tijd	voltooid deelwoord
De moeder	roept	riep	heeft geroepen
Borga	staat op	stond op	is opgestaan
Sandor	vergeet	vergat	is vergeten
De geit	bijt	beet	heeft gebeten
De hele klas	is	was	is geweest
Juf Pia	geeft	gaf	heeft gegeven

1 In iedere klok zit een voltooid deelwoord verstopt. Zoek ze op. Het eerste woord begint om 7 uur 's morgens.

Het tweede één uurtje later. Ga zo verder.

				7.00 opgestaan
				8.00 gebracht
				9.30 begonnen
				10.00 geweest
				10.15 getrokken
				12.00 gekomen
				12.30 gegeten
				12.40 gespeeld
				12.50 gemaakt
				16.00 gefietst
				17.00 gevoetbald
				18.00 gedaan
				19.00 gekeken
				20.00 gevallen
				21.00 geschrokken
				22.00 gemaakt

2 Gebruik de woorden uit de klokken in dit verhaal.

Borga is om zeven uur opgestaan
 Om 8 uur heeft hij zijn ouders ontbijt op bed gebracht
 De school is om half 9 begonnen
 Om 10 uur is Borga bij de tandarts geweest
 De tandarts heeft twee kiezen getrokken
 Om 12 uur is Borga weer op school gekomen
 Om half 1 heeft hij acht boterhammen gegeten
 Daarna heeft hij buiten gespeeld
 's Middags hebben ze sommen gemaakt
 Om 16.00 uur stapte Borga op zijn fiets
 en is hij naar huis gefiets
 Tot 17.00 uur heeft hij met Koen
 op het grasveld gevoetbald
 Daarna heeft Borga boodschappen gedaan
 Om 19.00 uur heeft hij tv gekeken
 Voor de tv is Borga in slaap geval
 Om 21.00 uur is hij wakker geschrokken
 Hij had zijn huiswerk nog niet gemaakt

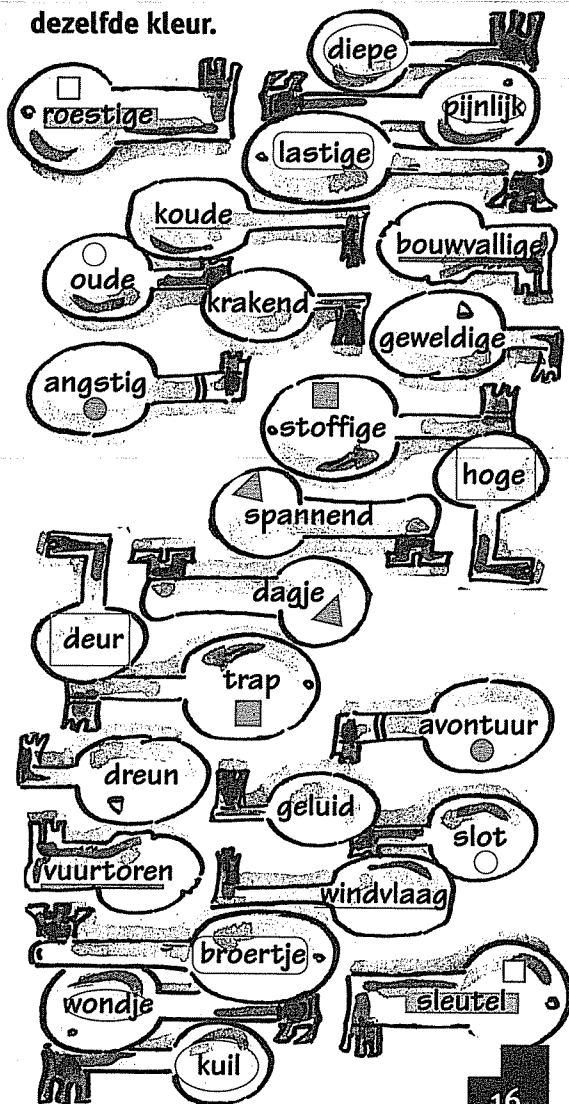

3 Borga is te moe om zijn huiswerk te maken. Help je hem even? Zet een streep door de verkeerde voltooid deelwoorden.

gedrinkt	gedronken	gedrank
gemaken	gemoo kt	gemaakt
geworden	gewerden	gewerd
gevielen	gevald	gevallen
gekookt	gekoken	gekokend
gefietsen	gefietst	gefietsen
gebrengd	gebracht	gebrengen

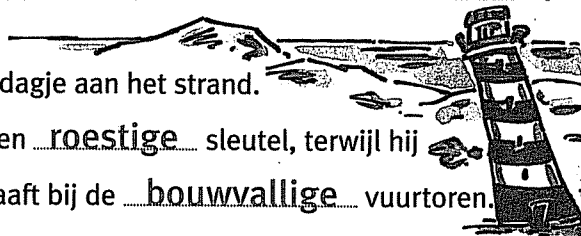
- 1 Geef de sleutels die bij elkaar horen dezelfde kleur.

- 2 Uit de sleutels moet je telkens een bijvoeglijk nw. kiezen.

Een spannend dagje aan het strand.

'Aul!' Evert stapt op een roestige sleutel, terwijl hij een diepe kuil graaft bij de bouwvallige vuurtoren. Zijn lastige broertje Nico pakt de sleutel en rent ermee naar de hoge deur van de vuurtoren. Evert hinkt hem achterna. Onder zijn voet bloedt een pijnlijk wondje. Nico steekt de sleutel in het oude slot. Hij past. Met een krakend geluid gaat de deur open. In het donker zien ze vaag een stoffige trap. Nico en Ever lopen nieuwsgierig naar binnen. Plotseling voelen ze een koude windvlaag en met een geweldige dreun slaat de deur dicht. In het donker begint een angstig avontuur. Ze zitten opgesloten

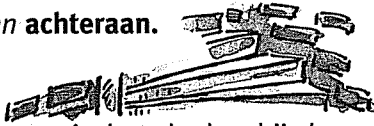

- 3 Vaak eindigen bijvoeglijke naamwoorden op -e. Soms ontbreekt die -e. Als je voor znw. een zet, valt soms die -e weg.

het krakende geluid	<u>een krakend geluid</u>
de roestige sleutel	<u>een roestige sleutel</u>
het pijnlijke wondje	<u>een pijnlijk wondje</u>

4 Stoffelijke bijvoeglijk naamwoorden krijgen altijd -en achteraan.

Nico en Evert staan in het donker bij de (hout) **houten** trap. Evert doet zijn (katoen) **katoenen** t-shirt uit en bindt dat om zijn bloedende voet. De jongens proberen eerst de (metaal) **metalen** deur open te duwen. Dit mislukt. Dan maar naar boven. Er is geen (ijzer) **ijzeren** trapleuning. Ze lopen daarom op de tast langs de (steen) **stenen** muur. Eindelijk zijn ze boven. Het is al donker. Nico begint te huilen, hij heeft het koud. 'Komen we hier nog uit, Evert?' snikt hij. 'Natuurlijk, Nico,' antwoordt Evert. Hij ziet een oude (wol) **wollen** trui liggen en geeft die aan Nico. Rillend van de kou vallen ze in slaap op de (beton) **betonnen** vloer. Komt dit wel goed?

5 Worden de jongens gered? Vul de bijvoeglijke naamwoorden goed in. Let op bij plastic en nylon. Schrijf de letter onder de pijl.

beton Het is koud op de **betonnen** vloer. (1e l) **b**

plastic Nico heeft **plastic** sandalen aan. (2e l) **l**

dom Het was een **dom** plan om de deur open te maken. (2e l) **o**

vervelend Nico vindt Evert soms een **vervelende** broer. (5e l) **e**

vervelend Evert vindt Nico soms een **vervelend** broertje. (9e l) **d**

staal De vuurtoren had een **stalen** dak. (1e l) **s**

pijnlijk Er kwam bloed uit de **pijnlijke** wond. (1e l) **p**

katoen Evert bond zijn **katoenen** t-shirt om zijn voet. (4e l) **o**

nylon Hij deed er een **nylon** visdraad om. (4e l) **o**

bezorgd 's Morgens stonden hun **bezorgde** ouders voor hun neus. (5e l) **r**

Gered! Hoe kan dat?

Vader en moeder hebben het bloedspoor van Evert gevolgd.

- 1 Isa en Boris gaan het water op. Hoe? Dat kun je hieronder uitvinden. Kleur de zes zinnen die helemaal goed zijn en je weet het. Let vooral op het tweede deel van de zin.

Isa en Boris gaan bootje varen, omdat het zulk mooi weer is.

Ze mogen alleen varen, hoewel ze hebben gedaan dat nooit eerder.

Hun ouders vinden het goed, indien ze zijn voorzichtig.

Ze varen met hun ouders mee, zodat die op Isa en Boris kunnen letten.

Achter de boot hangt een klein bootje, waarin zus en broer zitten.

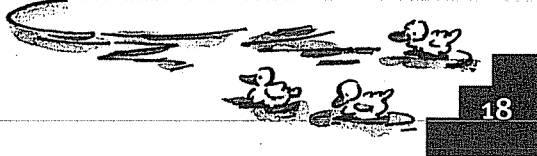
Ze varen lekker snel, aangezien vader de motor op z'n hardst zet.

Al snel gaan ze langzamer, omdat de motor begeeft het.

Dat wordt peddelen, totdat iemand neemt hen op sleeptouw.

Het bijbootje deint flink, doordat de motor hoge golven maakt.

Isa lacht naar de andere boten, omdat die veel langzamer gaan.

- 2 Ga na hoe je de zinnen af moet maken. Zet een rondje om de letter ervoor.

Isa maakt haar handen los van de boot,

t terwijl ze maakt een lange neus.

s terwijl ze een lange neus maakt.

Het gaat goed,

l zolang de golven niet te hoog zijn.

c zolang de golven zijn niet te hoog.

Isa valt bijna uit de boot,

o als een grote golf op de boot afkomt.

h als op de boot afkomt een grote golf.

Boris grijpt haar vast,

i voordat ze uit de boot vallen.

e voordat ze uit de boot kan vallen.

Isa schaamt zich,

t omdat de mensen nu lachen om haar.

p omdat de mensen nu om haar lachen

Het bootje heet: de

1	2	3	4	5
s	l	o	e	p

3 Welke zinnen horen bij elkaar? Zet de letters achter elkaar die voor de goede zinnen staan.

Ze zijn met z'n vieren op het eiland,

- run alsof niemand het eiland op durft.
bee alsof op durft niemand het eiland.
koe alsof het eiland niemand op durft.

Ze liggen languit in het gras,

- ien nadat een lekkere boterham ze hebben gegeten.
ste nadat ze hebben gegeten een lekkere boterham.
der nadat ze een lekkere boterham hebben gegeten.

Opeens wordt Boris wakker,

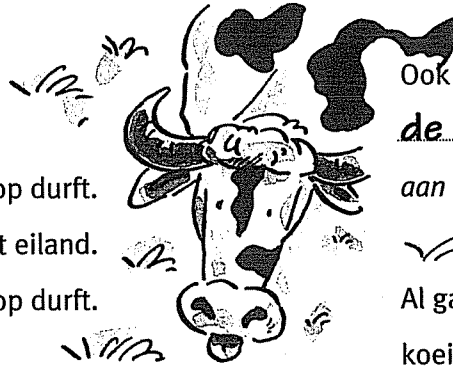
- sch als hij een vreemd geluid hoort.
pla als een vreemd geluid hij hoort.
nbo als hij hoort een vreemd geluid.

Een koe kijkt hem recht in de ogen,

- agt terwijl op een stukje gras ze kauwt.
rik terwijl ze op een stukje gras kauwt.
els terwijl kauwt ze op een stukje gras.

Het eiland heet

r u n d e r s c h r i k

4 Zet de zinsdelen in de goede volgorde.

Ook Isa wordt wakker van een koe, omdat de koe aan haar gezicht likt.

aan haar gezicht - likt - de koe

Al gauw staat een hele kudde koeien om het gezin heen,

alsof ze een bezienswaardigheid zijn.

zijn - een bezienswaardigheid - ze

Nu snappen ze, waarom niemand op het eiland picknickt.

niemand - picknickt - op het eiland

Ze pakken hun spullen, zodat ze dit koeienland snel kunnen verlaten.

kunnen verlaten - dit koeienland - ze - snel

- 1 Isa en Boris varen met het rubberbootje. Ze vragen elkaar steeds wat. Wat? Zet steeds een rondje om de letter voor de goede zin.

Na een poosje varen, vraagt Boris: 'Zullen we even stoppen?'

1 **b** Boris vraagt even of ze zullen stoppen.

m Boris vraagt of ze even zullen stoppen.

Ze liggen te zonnen op de boot. Opeens vraagt Isa aan Boris:

2 **r** Isa vraagt of Boris hoort ook iets onder de boot.

o Isa vraagt of Boris ook iets onder de boot hoort.

Boris zegt: 'Ik hoor niets.' En ze soezen weer verder.

3 **t** Boris zegt dat hij niets hoort.

o Boris zegt niets dat hij hoort.

Isa wil de boot weer starten. Ze roept: 'De motor start niet!'

4 **o** Isa roept dat de motor niet start.

j Isa roept niet dat start de motor.

Isa zegt: 'Er zit allemaal ijzerdraad om de schroef.'

5 **e** Isa zegt dat er zit allemaal ijzerdraad om de schroef.

r Isa zegt dat er allemaal ijzerdraad om de schroef zit.

Ze besluiten om zelf voor

1	2	3	4	5
m	o	t	o	r

 te spelen.

- 2 Schrijf de zinnen anders.

De ouders van Boris en Isa turen in de verte.

'Zie jij iets?' vraagt vader aan moeder.

Vader vraagt **of moeder iets ziet.**

Ineens roept moeder: 'Ik zie het bootje!'

Moeder roept **dat ze het bootje ziet.**

'Het bootje lijkt wel leeg!,' zegt vader.

Vader zegt **dat het bootje wel leeg lijkt.**

Ze vragen zich af: 'Waar zijn de kinderen?'

Ze vragen zich af **waar de kinderen zijn**

'De kinderen spelen voor buitenboordmotor,' zegt vader. Vader zegt **dat de kinderen voor buitenboordmotor spelen.**

3 Vaak kun je een kort antwoord geven. Wat mag je dan weglaten? Streep dat door. Zet een rondje om de letter voor de woorden die overblijven.

1 Waar zijn jullie zolang geweest?

We zijn zolang op het water geweest.

(b) op het water

r zolang

d we zijn geweest

2 Hoe lang zijn jullie weg geweest?

We zijn twee uur weg geweest.

i weg geweest

(e) twee uur

a we zijn

5 Hoe zijn jullie teruggekomen?

We zijn teruggekomen door de boot te duwen.

(r) door de boot te duwen

p zijn teruggekomen

i we

6 Zijn jullie erg moe en hongerig?

Ja, we zijn erg moe en hongerig.

(g) ja

r we zijn

n erg moe en hongerig

3 Waarom duurde het zolang?

Het duurde zolang omdat we pech hadden.

l het duurde

(z) omdat we pech hadden

t zolang

4 Wat is er met de motor gebeurd?

Die motor is in ijzerdraad vastgelopen.

e die motor

k in ijzerdraad

(o) die is vastgelopen

7 Wat willen jullie eten?

Wij willen iets lekkers eten.

t wij willen

a eten

(d) iets lekkers

De ouders waren erg

1	2	3	4	5	6	7
b	e	z	o	r	g	d

- 1 Aan het eind van de middag varen de bootjes terug naar de haven. Het bootje van Isa en Boris wordt weer op sleeptouw genomen. In dat bootje gebeurt van alles. Schrijf wat er gezegd wordt op een andere manier op.

Boris en Isa zijn nog een beetje beteuterd over de kapotte motor.

Ze proberen elkaar de schuld te geven.

1 Isa zegt dat Boris niet zo hard had moeten varen. Boris wordt boos.

2 Hij zegt dat Isa de motor makkelijk had kunnen redden.

3 Isa lacht en roept dat ze zeker met haar tanden de draad had moeten doorbijten.

Ze beginnen een beetje te duwen en trekken aan elkaar. Boris valt bijna uit de boot.

4 Hij snauwt tegen Isa dat ze een beetje moet oppassen!

Het gestoei gaat door. Tot ze ineens een gesis horen.

5 Isa vraagt aan Boris of hij weet wat dat voor een geluid is.

Ineens weten ze het: de boot is lek.

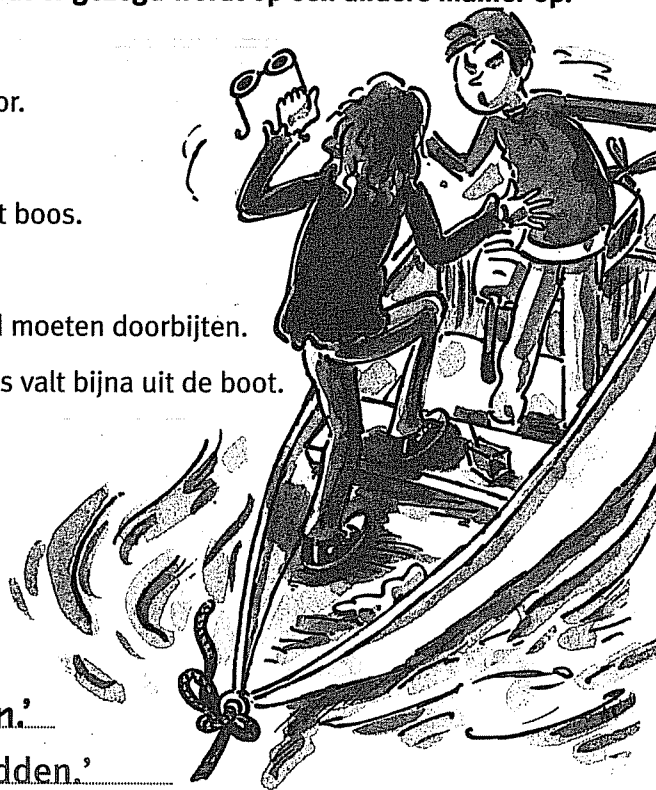
1 Isa zegt: 'Je had niet zo hard moeten varen.'

2 Hij zegt: 'Je had de motor makkelijk kunnen redden.'

3 Isa lacht en roept: 'Ik had zeker met mijn tanden de draad moeten doorbijten.'

4 Hij snauwt: 'Je moet een beetje oppassen.'

5 Isa vraagt: 'Weet je wat voor een geluid dat is?'

2 Hoe gaat het verder?

- 1 Moeder kijkt naar de kinderen, als in de haven ze zijn gekomen.
- 2 Ze zegt: 'Wat zien de kinderen bleek.'
- 3 De kinderen knikken, tenzij ze buiten adem op de steiger liggen. 'Isa en Boris lijken wel zeeziek,' zegt moeder.
- 4 Maar vader ziet de boot en weet al wat er aan de hand is.
- 5 'Wanneer zijn jullie ook alweer jarig?' vraagt vader zich hardop af.
- 6 Boris en Isa kijken elkaar aan en werpen een bezorgde blik op de boot. Zouden ze dit jaar wel een cadeautje krijgen?
- 7 Vader zegt: 'Misschien is het leuk om dan een wedstrijd ballonnenblazen of blaasvoetbal te organiseren!' De bleke gezichten van de kinderen worden nu nog witter. Hun vader is niet grappig!

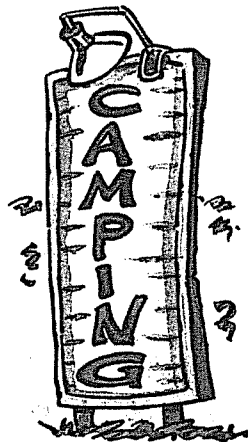

- 1 Wat kun je het beste doen met:
als in de haven ze zijn gekomen.
 - a zo laten staan
 - b vervangen door: als ze zijn gekomen in de haven.
 - c** vervangen door: als ze in de haven zijn gekomen.
- 2 Ze zegt 'Wat zien de kinderen bleek.'
Vervang deze zin door een een zin met:
Ze zegt dat de kinderen bleek zien.
- 3 Wat kun je het beste doen met: *tenzij*
 - a zo laten staan
 - b** vervangen door: terwijl
 - c vervangen door: omdat
- 4 Schrijf het goed zonder aanhalingstekens.
'Isa en Boris lijken wel zeeziek,' zegt moeder.
Moeder zegt dat Isa en Boris wel zeeziek lijken.
- 5 Antwoord kort. Wanneer zijn jullie jarig?
 - a 'Over twee maanden zijn we jarig.'
 - b 'Over twee maanden zijn we dat!'
 - c** 'Over twee maanden.'

① Hier lees je over kamperen. Je leest daarin 6 werkwoorden opgebouwd uit 2 woorden en die staan niet bij elkaar. Het zijn deelbare werkwoorden, zoals aan-komen. **Onderstreep beide delen.**

Na uren rijden komen Levi en Danny met Danny's ouders eindelijk aan op hun camping. Ze stappen gauw uit de auto om rond te kijken. Levi en Danny zijn tevreden.

Het strand is vlakbij en er is ook een grasveld om te voetballen. Ze knikken naar elkaar. Deze camping keuren ze goed! Ze krijgen zelfs een plekje om hun eigen tent op te zetten.

Niets houdt hen nu nog tegen om een fantastische vakantie te gaan beleven!

② Levi en Danny gaan gauw aan de slag.

Gaat dat wel helemaal goed? Maak tot slot het rijmpje maar af.

opzetten	Levi en Danny <u>zetten</u> hun tent <u>op</u>
vasthouden	Levi <u>houdt</u> de stok <u>vast</u>
vastzetten	En Danny <u>zet</u> de haringen <u>vast</u>
dichtritsen	Snel <u>ritsen</u> ze de tent <u>dicht</u>
weghollen	Ze <u>hollen</u> weg
tegenhouden	De vader van Danny <u>houdt</u> hen <u>tegen</u>
overdoen	Hij zegt: <u>Doen</u> jullie dat maar <u>over</u>
aankijken	Danny en Levi <u>kijken</u> elkaar verbaasd <u>aan</u>
bijstaan	Die tent <u>staat</u> er toch prachtig <u>bij</u> !

Het voorste deel van het deelbare werkwoord komt achteraan als er verder geen andere werkwoorden in de zin staan.

3 Nu gebeurt er iets anders!

binnengaan 'Jullie moeten jullie tent
maar eens binnengaan,'
zegt de vader van Danny.

opzetten De jongens moeten hun
tent goed opzetten

voortzetten Dan kunnen ze hun
vakantie gauw voortzetten

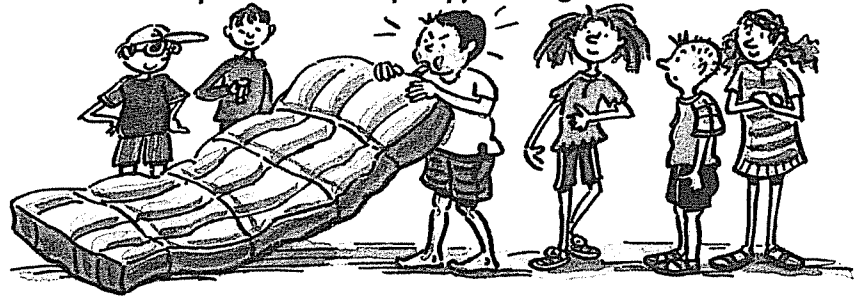
binnenkomen Maar ze kunnen de tent
bijna niet binnenkomen

overblijven Hij hangt zo slap, dat er
geen ruimte overblijft

inrichten Een kwartiertje later is de
tent gelukkig goed ingericht

**Staat er in een zin nog een werkwoord,
ja echt waar,
dan blijft het deelbare werkwoord
meestal bij elkaar**

**4 Nu willen de jongens gaan spelen. Maar moeten ze hun
luchtbedden opblazen en het pompje is weg.**

opblazen De jongens blazen het luchtbed dan maar
zelf op

uitputten Dit karwei put hen uit

nadenken Levi denkt even na

uitloven We loven een beloning uit

goedkeuren Danny keurt dit idee goed

klaarstaan Even later staat een lange rij kinderen klaar

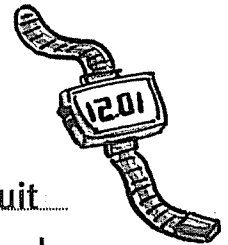
uitademen Ze ademen om de beurt in het luchtbed uit

opnemen Danny neemt met zijn horloge de tijd op

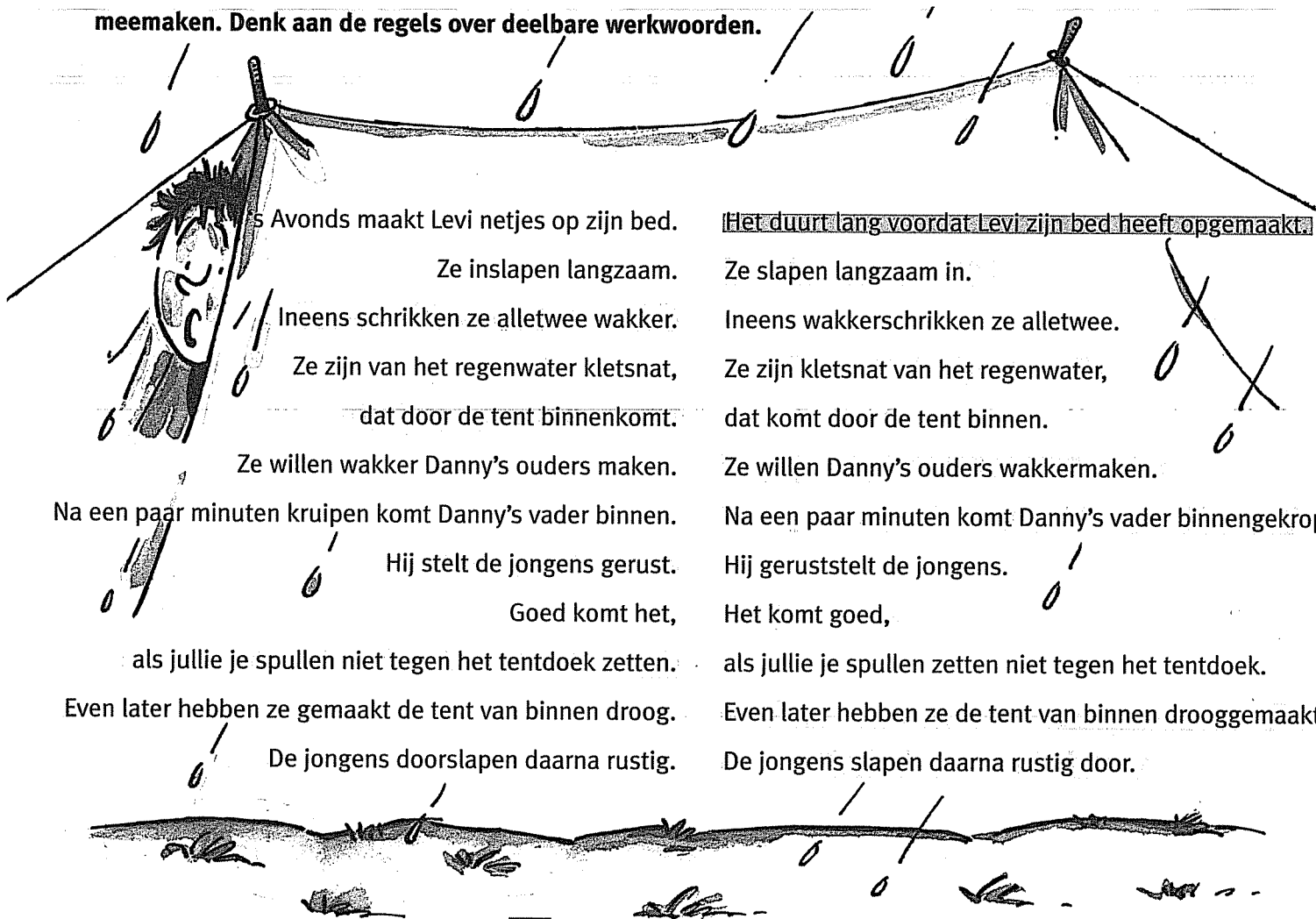
volhouden Een meisje houdt het wel een minuut vol

toejuichen De jongens juichen het meisje toe

opblazen Imca heeft gewonnen en hun luchtbedden zijn
opgeblazen

1 Kies tussen links en rechts. Kleur alleen de goede zinnen. Daarin lees je wat Danny en Levi 's nachts meemaken. Denk aan de regels over deelbare werkwoorden.

2 Ook de rest van de nacht verloopt niet zo rustig. Zet het eerste deel van het werkwoord op de goede plaats.

Vul de letter onderin het letterblok in.

Kies uit: inslapen - wakkerschrikken - toedekken - uitkruipen - instorten -
wakkerschreeuwen - opzetten - opstaan - uitvreten - uithalen

- 1 De jongens g..... slapen weer h in.....
 - 2 Halverwege de nacht r..... schrikken ze weer a wakker.....
 - 3 Het tentdoek a..... dekt hen helemaal r toe.....
 - 4 Ze willen gauw de tent i uit..... kruipen p..... maar kunnen de uitgang niet vinden.
 - 5 'De tent is n in..... gestort j.....' moppert Levi.
 - 6 'Kan jouw vader dan geen tent g op..... zetten e.....?'
 - 7 Voor de tweede keer in één nacht s..... schreeuwen ze Danny's ouders d wakker.....
 - 8 Danny's vader m..... staat snel i op.....
 - 9 'Wat a..... vreten jullie toch de hele nacht e uit.....' moppelt hij.
- Maar hij bevrijdt de jongens snel uit hun benarde positie.
- Naast de tent liggen een paar losse haringen. Ze kijken om zich heen.
- 10 Wie zou deze flauwe grap hebben willen f uit..... halen k.....?

We zullen die

1	h	2	a	3	r	4	i	5	n	6	g	7	d	8	i	9	e	10	f
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

wel pakken, bromt Danny half in slaap.

1 Soms kunnen de twee delen van het werkwoord los van elkaar geschreven worden. Doe dat maar.

De jongens besluiten om
te gaan optreden tegen de haringdief.
op te gaan trreden tegen de haringdief.

Om de haringen wikkelen ze brandnetels
waardoor de dief de haringen niet kan vastpakken.
waardoor de dief de haringen niet vast kan
pakken.

Het is toch te gek, dat je niet
veilig in je tent kunt inslapen.
veilig in je tent in kunt slapen.

Ze spannen ook lijntjes rond de tent om
de dief te laten struikelen
voor het geval hij wil wegrennen.
voor het geval hij weg wil rennen.

Ze bedenken een plan, waardoor ze
de dief kunnen beetnemen.
de dief beet kunnen nemen.

Of hun plannetje zal lukken
dat zullen ze moeten afwachten.
dat zullen ze af moeten wachten.

- 2 Kijk goed of de zinnen met de scheidbare werkwoorden kloppen. De zinnen die goed zijn, vertellen samen wat er 's avonds gebeurt. Kleur het hokje ervoor. Zet de letter in het letterblok en je weet wat de dief daar deed.

- w** 's Avonds afwachten de jongens rustig in de tent.
g Bij elk geluidje stoten ze elkaar aan.
o Ze inslapen bijna direct.
r Na een paar uur horen ze iets of iemand aankomen.
a De jongens voelen dat er haringen worden losgetrokken.
u Ze horen niet dat de dief schreeuwt het uit.

- t** Ze horen ook niet dat de dief rent weg.
z De brandnetels houden de haringdief blijkbaar niet tegen.
e De jongens staan voorzichtig op.
r Ze kunnen grijpen de dief zo beet.
n Eenmaal buiten zien ze de dief weglopen.

De dief was een hert. Die was aan het

g r a z e n

1 Met alle tentavonturen achter de rug, besluiten Danny en Levi eindelijk naar het campingstrand te gaan.

De werkwoorden kunnen hier ook gescheiden worden. Vul het eerste deel van het werkwoord in.

1 'Eindelijk op het strand,' zuchten Danny en Levi,
als ze op het strand zijn aangekomen.
als l _____ ze op het strand w aan zijn
gekomen k _____

2 Ze hebben al gauw een plekje gevonden,
waar ze hun spulletjes kunnen neerleggen.
waar ze w _____ hun spulletjes o neer
kunnen leggen a _____

3 Verderop ligt een man in het zand,
waarmee de jongens een grapje willen uithalen.
waarmee de jongens a _____ een grapje
e uit willen halen c _____

4 De man wordt niet wakker,
hoewel ze hem aan het ingraven zijn.
hoewel ze s _____ hem d in _____
aan het graven zijn h _____

5 De man wordt na lange tijd wakker en,
hoewel hij wil opstaan lukt dat niet.
hoewel t _____ hij e op wil staan r _____
lukt dat niet.

6 Het is door het gewicht van het zand,
dat hij wordt tegeengehouden.
dat d _____ hij n tegen _____
wordt gehouden e _____

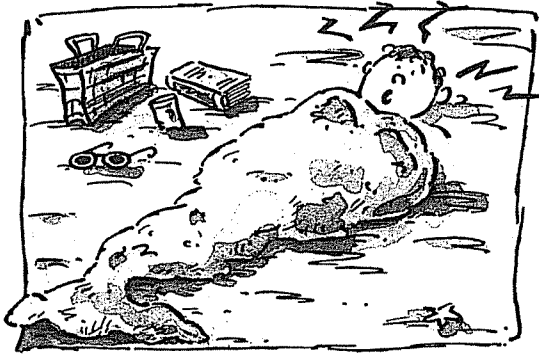
7 Het lukt de jongens niet om de man te bevrijden,
omdat ze hun buik moeten
vasthouden van het lachen.
omdat ze r _____ hun buik d vast _____
moeten houden van het lachen t _____

Zet de letters van de ingevulde plekken achter elkaar
en je weet hoe de man het vindt.

De man is

1	2	3	4	5	6	7
w	o	e	d	e	n	d

2 Zoek alle deelbare werkwoorden. Schrijf ze op. Het tweede deel is steeds onderstreept.

De man worstelt maar om eruit te komen, terwijl de jongens weg willen lopen.

Dan geeft de man het op. Hij kijkt naar de hoop zand, terwijl hij ligt bij te komen.

Opeens begint hij te lachen en de jongens vragen zich af wat er aan de hand is.

‘Ik geef toe dat ik er heel charmant uitzie,’ zegt de man. Hij lacht. ‘Ik heb me wel eens voorgesteld hoe ik er uit zou zien als zeemeermin. Nou weet ik het.’ Na deze woorden zijn de jongens niet meer bang om de man uit te graven.

weglopen

opgeven

bijkomen

afvragen

toegeven

uitzien

voorstellen

uitgraven

3 Onderstreep beide delen van het werkwoord. En schrijf het hele werkwoord op.

- 1 Wat ziet de man er wonderlijk uit!
- 2 Hij kan wel meedoen aan de zandmonster-verkiezing.
- 3 Alsof hij een zandpak aan heeft gedaan.
- 4 Ook zijn zwembroek zit vol zand.
- 5 Maar de man schatert het uit.
- 6 De jongens lachen wat schaapachtig mee.

uitzien

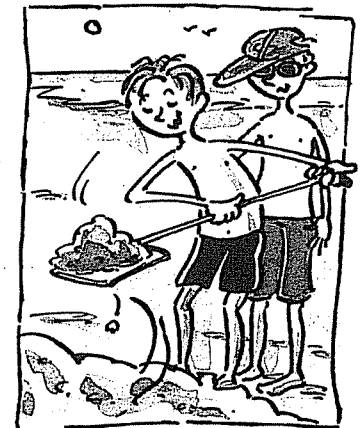
meedoen

aandoen

volzitten

uitschateren

meelachen

- 1 Na hun zanderig avontuur gaan Danny en Levi terug naar hun handdoeken. Maar waar zijn die?

De zinnen hieronder kun je anders schrijven door het eerste deel van het scheidbare werkwoord ergens anders te plaatsen. Doe dat maar.

- 1 Ze blijven maar turen over het strand, omdat ze hun eigen spullen niet kunnen terugvinden.

niet terug kunnen vinden.

- 2 Levi probeert zich te herinneren, waar hij zijn spullen heeft neergelegd.

zijn spullen neer heeft gelegd.

- 3 'Ze lijken wel van de aardbodem verdwenen,' prevelt Levi, vlak voordat hij een puntje van zijn handdoek onder het zand ziet uitkomen.

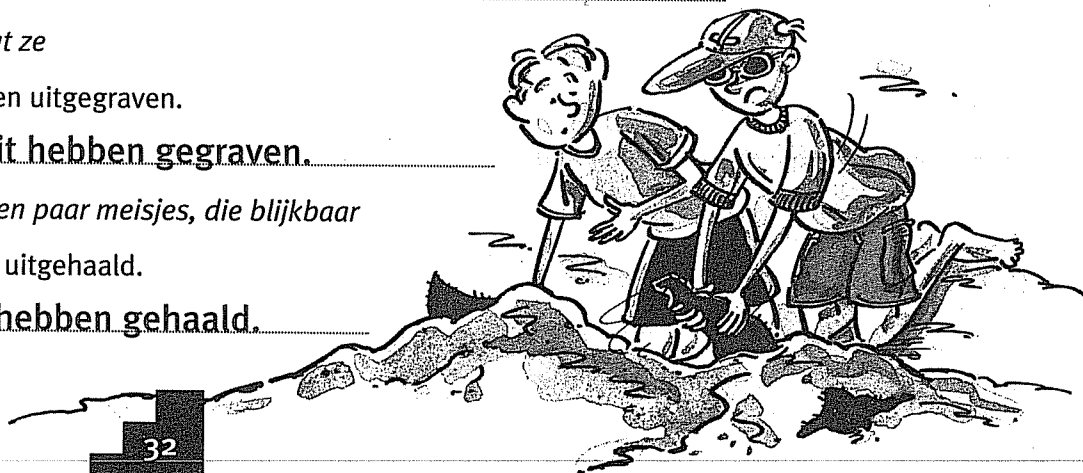
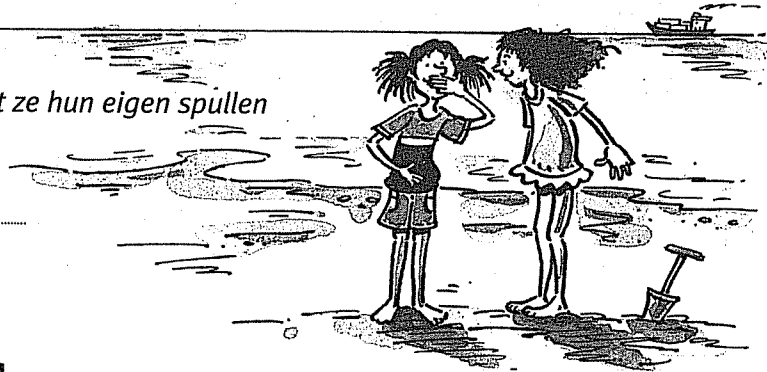
van zijn handdoek onder het zand uit ziet komen.

- 4 Het duurt even, voordat ze hun spullen hebben uitgegraven.

hun spullen uit hebben gegraven.

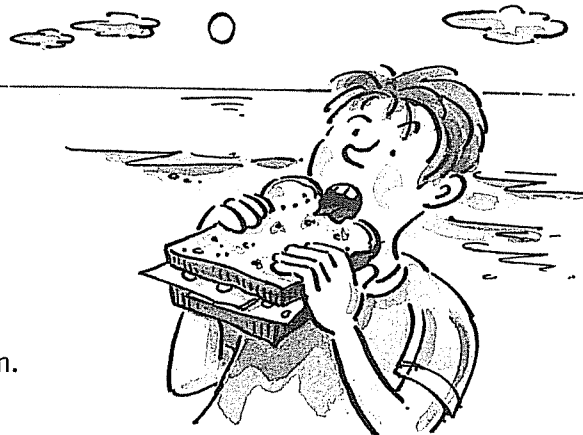
- 5 Wat verderop zien ze een paar meisjes, die blijkbaar deze grap hebben uitgehaald.

deze grap uit hebben gehaald.

2 Lees de tekst goed en omcirkel het goede rondje.

De meisjes ¹ weglopen snel. De jongens kijken teleurgesteld, omdat ze zijn ² beetgenomen. Hun eigen grapje vonden de jongens veel leuker. Ze willen niet ³ toegeven dat de grapjes wel erg op elkaar lijken. Uiteindelijk ⁴ opeten ze hun boterhammen maar. Het knispert en knarst tussen hun tanden.

1 Wat moet er met het woordje *weg* uit *weglopen* gebeuren?

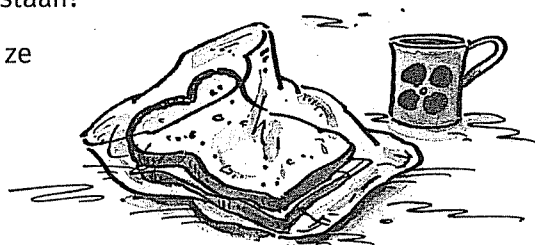
- a zo laten staan
- b tussen lopen en snel zetten
- ☒ c achter snel zetten

2 *beet* uit het woord *beetgenomen* kan verplaatst worden.

Waar moet beet dan staan?

- a tussen omdat en ze
- ☒ b tussen ze en zijn
- c na genomen

3 Wat moet er met *toe* uit het woord *toegeven* gebeuren?

- ☒ a zo laten staan
- b tussen ze en willen zetten
- c tussen willen en niet zetten

4 Wat moet er met *op* uit *opeten* gebeuren?

- a zo laten staan
- b tussen ze en hun zetten
- ☒ c achter maar zetten

1 Bij veel werkwoorden horen voorzetsels. Denk maar aan: ik houd van voetballen, ik kijk naar de tv.

Wat hoort hieronder bij elkaar? Zet een streep onder de woorden die bij elkaar horen en schrijf ze alle 15 op.

‘Alleen met mat van de glijbaan,’ staat er op een bordje.

Tom en David staren er naar. ‘Hier heb ik echt een hekel aan,’

zegt David. Samen met Tom moppert hij over deze regel.

Iedereen, behalve Tom en David, pakt keurig een matje en

wacht op zijn beurt. ‘Wij geven er de voorkeur aan om zonder

matje te gaan,’ zeggen ze uit de hoogte. ‘Wij twijfelen aan de zin

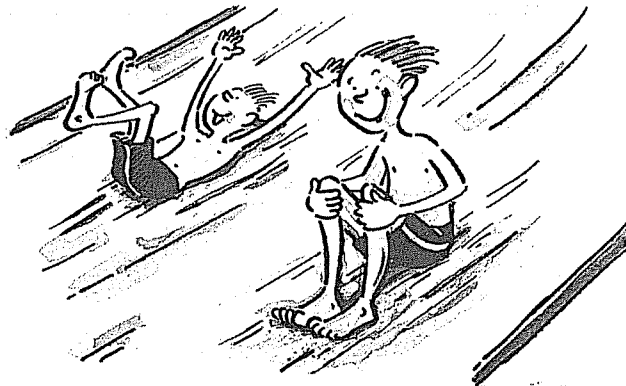
van een matje.’ De anderen proberen de jongens te overtuigen van het nut van zo’n matje. De jongens zijn doof voor

de smeebden. Wel richten ze zich tot een badmeester om te informer naar de reden van die matjes. Maar de

badmeester geeft geen antwoord op de vraag en waarschuwt alleen voor de gevolgen. De jongens volharden in

hun beslissing om zonder matje van de glijbaan te gaan. Ze storten zich op de glijbaan. Beneden weten ze alle

aandacht op zich te vestigen. De helft van hun zwembroek is verdwenen!

staren naar

een hekel hebben aan

mopperen over

wachten op

de voorkeur geven aan

twijfelen aan

overtuigen van

doof zijn voor

zich richten tot

informer naar

antwoord geven op

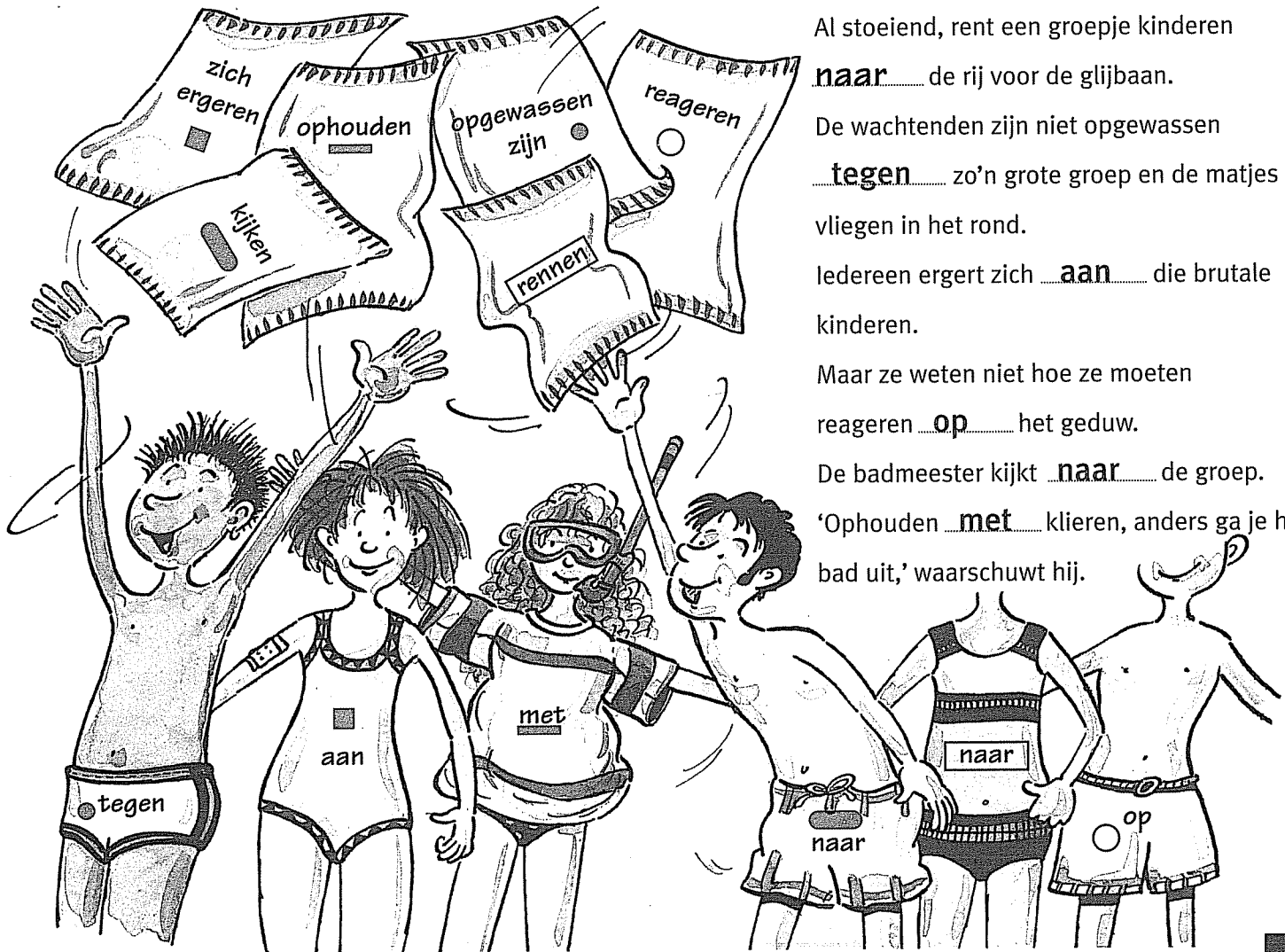
waarschuwen voor

volharden in

zich storten op

aandacht vestigen op

2 Ga na welk matje bij wie hoort. Geef die dezelfde kleur en je weet welk voorzetsel je moet invullen.

Al stoeiend, rent een groepje kinderen

naar de rij voor de glijbaan.

De wachtenden zijn niet opgewassen

tegen zo'n grote groep en de matjes vliegen in het rond.

Iedereen ergert zich **aan** die brutale kinderen.

Maar ze weten niet hoe ze moeten reageren **op** het geduw.

De badmeester kijkt **naar** de groep.

'Ophouden **met** klieren, anders ga je het bad uit,' waarschuwt hij.

- 1 Wil je weten wat er gebeurt als je zonder matje de glijbaan afgaat? Kies het juiste voorzetsel maar.

'Ik ben verslaafd aan glijbanen,' gilt Tom.

(verslaafd zijn **op, met, aan**)

David is het helemaal eens met Tom.

(eens zijn **op, met, in**)

Ze genieten van de afdaling.

(genieten **door, voor, van**)

Ze schrikken van de hitte bij hun achterste.

(schrikken **van, met, naast**)

'Wat was dat?' roepen ze beiden.

Maar ze besteden er verder geen aandacht aan.

(aandacht besteden **over, met, aan**)

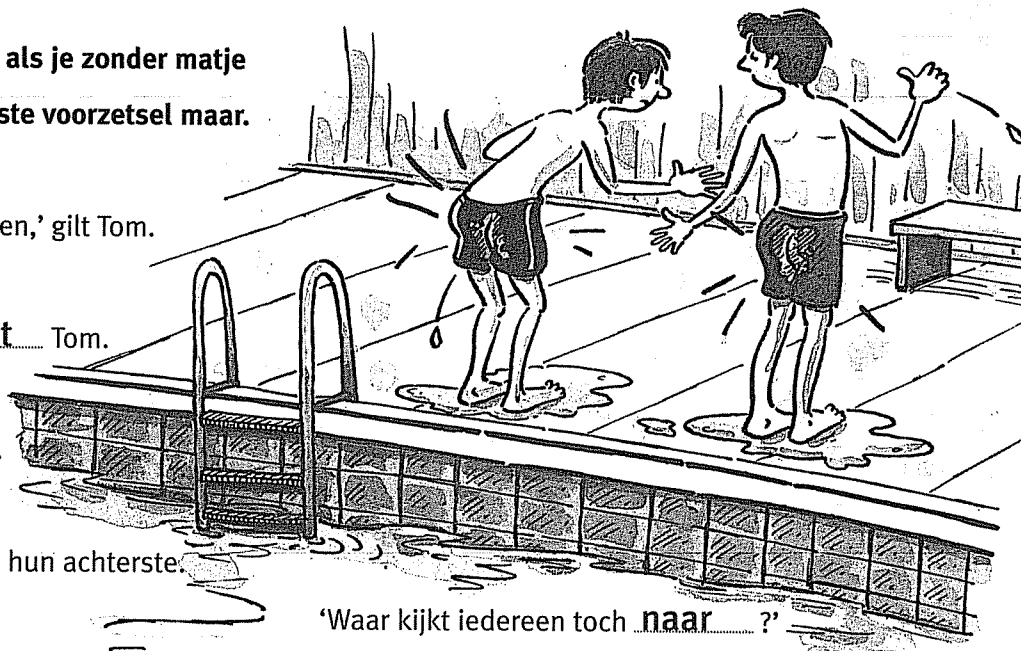
Ze bereiden zich voor op de duik in het water.

(zich voorbereiden **op, in, voor**)

Als ze uit het zwembad stappen,

lacht iedereen om Tom en David.

(lachen **om, met, van**)

'Waar kijkt iedereen toch naar ?'

fluistert David tegen Tom.

(kijken **om, onder, naar**)

Mara wijst naar de broeken van de jongens.

(wijzen **naar, tot, aan**)

De achterkanten zijn bijna verdwenen.

Wat hebben ze er een spijt van

dat ze geen matje hebben genomen!

(spijt hebben **met, van, op**)

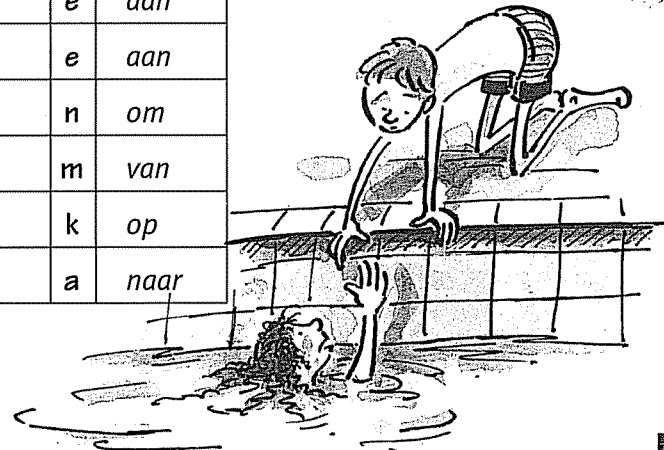
2 Zoek de voorzetsels en werkwoorden bij elkaar. Zet de letters die voor de voorzetsels staan in het hokje
vooraan. Je leest dan wat David en Tom gaan doen. Ze zijn moeten hun

z w e m b r o e k

m a k e n

z	zich ontfermen <i>over</i>	m	van
w	volharden <i>in</i>	r	met
e	zich ergeren <i>aan</i>	e	aan
m	spijt hebben <i>van</i>	z	over
b	zich schamen <i>voor</i>	b	voor
r	eens zijn <i>met</i>	w	in
o	opgewassen zijn <i>tegen</i>	o	tegen
e	een hekel hebben <i>aan</i>	k	op
k	antwoord geven <i>op</i>	e	aan
m	genieten <i>van</i>	e	aan
a	informereren <i>naar</i>	n	om
k	zich voorbereiden <i>op</i>	m	van
e	aandacht besteden <i>aan</i>	k	op
n	lachen <i>om</i>	a	naar

1 De kinderen gaan een patatje kopen. Vul maar in.

f in de buurt van

e tegelijk met

r met uitzondering van

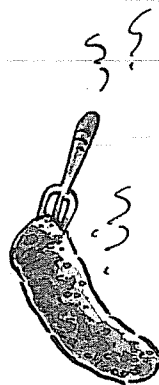
j met het oog op

i met behulp van

s in de richting van

e in plaats van

t op dat moment

2 Vul het juiste voorzetsel in.

Ze lopen het zwembad uit en komen ¹ in de buurt van de patatkraam in het park. Iedereen maakt een keus, ² met uitzondering van Mara. Die twijfelt. ³ Met behulp van haar vriendinnen kiest ze voor de kroket. 'Oh nee,' bedenkt ze zich, ik wil toch patat ⁴ in plaats van een kroket. Net ⁵ op dat moment gooit de patatbakker een kroket in het vet. 'Doe mij toch maar patat zonder mayonaise,' zegt Tom ⁶ met het oog op zijn portemonnee. ⁷ Tegelijk met deze opmerking doet de patatbakker mayonaise op zijn friet. Hij werpt een boze blik ⁸ in de richting van deze besluiteloze gasten.

¹ f	² r	³ i	⁴ e	⁵ t	⁶ j	⁷ e	⁸ s
----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

De vrienden gaan rustig met (in, met, van) hun etenswaren aan (op, in, aan) de rand van de vijver zitten. Gedurende (gedurende, om, tijdens) een paar minuten is het helemaal stil. Ineens schrikken ze van (van, met, tegen) een luid geschreeuw. Het is de patatboer die scheldt op (naar, op, over) een nieuwe besluiteloze klant. Van (door, van, met) schrik laat Mara haar patatzakje vallen. 'Die man ergert zich wel snel aan (aan, tot, in) zijn klanten,' zegt David. Hij staat op om (door, van, om) het zakje op te ruimen. Maar daar krijgt hij spijt van (met, door, van). Dankzij (dankzij wegens, per) een kledder mayonaise glijdt hij uit en zijn patatzakje belandt in (tussen, in, op) de vijver. Beteuterd kijkt hij naar (op in, naar) zijn frietjes, drijvend op het water.

3 Wat moet er gebeuren met die natte friet? Je leest het hieronder. Vul het juiste voorzetsel in.

Een parkopzichter wijst boos naar (1 e naar f toe d tot) de frietjes in het water en richt zich tot (2 n naar g in e tot) David. 'Je bent het vast met (3 n met o mee r tot) me eens dat dit niet kan,' zegt hij tegen (4 a aan d tegen e naar) David. 'Ik heb er spijt van (5 e van t over m in) en zal het opruimen,' piept David. Net op (6 h tegen n op i binnen) dat moment strijkt er een vlucht eenden neer op (7 v aan j op p naar) de vijver. De eenden storten zich op (8 k tegen i in a op) de frietjes. Ze slobberen de frietjes naar binnen en genieten er duidelijk van (9 c van n in o op). Daarna stappen ze uit (10 h uit l naar b van) de vijver en waggelen ze tevreden in de richting van (11 s rond t van r in) een bloemperk. De opzichter is nog steeds niet tevreden, want de eenden vernielen de bloemen.

Wat moet David nu doen?

Vul de letters in.

David moet op

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
e	e	n	d	e	n	j	a	c	h	t

4 Kleur het goede rondje.

Behalve een paar minuten denkt David na hoe hij dit aan moet pakken.

Wat kun je het beste doen met: behalve?

- a zo laten staan
- b vervangen door: gedurende
- c vervangen door: vanwege

Dan sluipt hij in de richting bij de eenden.

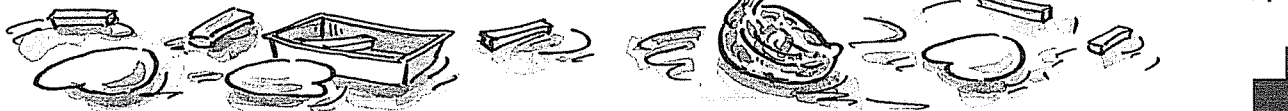
Wat kun je het beste doen met: bij?

- a zo laten staan
- b vervangen door: langs
- c vervangen door: van

Voor een woeste kreet springt hij op en alle eenden schieten de lucht in.

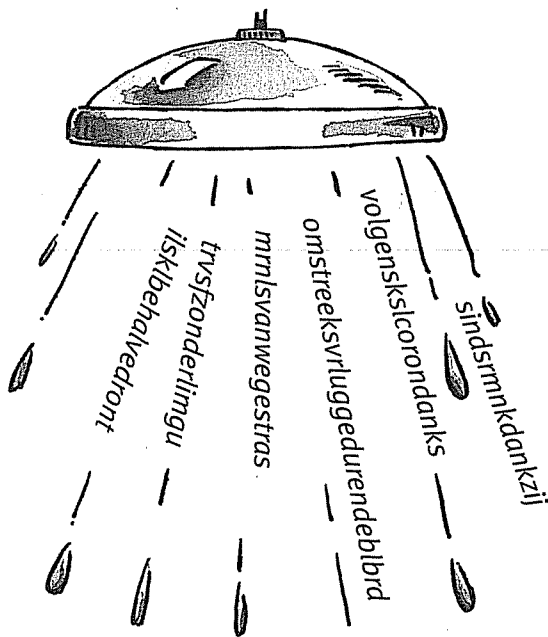
Wat kun je het beste doen met: voor?

- a zo laten staan
- b vervangen door: met
- c vervangen door: op

- 1 Tom gaat met een clubje vrienden en vriendinnen zwemmen. Eerst kleden ze zich om en gaan dan even onder de douche. Welke negen goede woorden herken je in de douchestralen?

behalve omstreeks ondanks
zonder gedurende sinds
vanwege volgens dankzij

- 2 De zinnen links en rechts betekenen hetzelfde. Gebruik de 'waterstraalwoorden' maar.

'Ik ben hier na vorige zomer niet geweest,' zegt Tom.

Ze waarschuwen niet, maar duwen plotseling de anderen het water in.

De worsteling met Mara duurt ongeveer een halve minuut.

Al gauw ligt iedereen in het water, alleen Tom en David niet. Omdat het water koud is, bibbert iedereen.

'Alles is overeenkomstig ons plan verlopen,' grinnikt Tom.

'Naar mijn mening horen jullie ook in het water,' zegt de badmeester en geeft hen een duwtje.

'Ik ben hier sinds vorige zomer niet geweest,' zegt David.

Plotseling, maar zonder waarschuwing, duwen ze de anderen het water in.

De worsteling met Mara duurt omstreeks een halve minuut.

Al gauw ligt iedereen in het water, behalve Tom en David.

Dankzij het koude water bibbert iedereen.

'Alles is volgens plan verlopen,' grinnikt David.

'Volgens mij horen jullie ook in het water,' zegt de badmeester en geeft hen een duwtje.

3 Vul het juiste voorzetsel in. Kies uit:

(u) volgens (i) gedurende (s) behalve (m) vanwege
(n) ondanks (t) omstreeks (a) dankzij (r) zonder

De meisjes zijn uit hun hum ¹ vanwege de in-het-water-smijt-partij. 'Blijf even uit onze buurt,' sissen ze naar Tom en David.

² Dankzij jullie is onze middag verpest. We willen even

³ zonder jullie zijn!' Ze fluisteren geheimzinnig en spieden in het rond. ⁴ Omstreeks vier uur zwemmen ze naar Tom met zijn blauwe zwembroek. Ze duwen en houden hem

⁵ gedurende een paar seconden onder water. En even later duwen ze hem nog een keer onder, ⁶ ondanks zijn gegil.

⁷ Volgens mij heeft Tom zijn lesje nu wel geleerd,' zegt Mara, en ze trekt hem weer boven. Iedereen begint hard te lachen,

⁸ behalve de onbekende boze jongen in zijn blauwe zwembroek. De meisjes krijgen een vuurrode kleur.

En de echte Tom, die alles vanaf de rand van het zwembad heeft gezien, lacht het hardst.

De jongen heet

¹	²	³	⁴	⁵	⁶	⁷	⁸
m	a	r	t	i	n	u	s

4 Kleur steeds het voorzetsel dat niet past.

1 een week is het nieuwe overdekte zwembad geopend.

sedert

sinds

volgens

2 de vakantie, is het druk in het zwembad.

vanwege

behalve

3 Het zwembad is zo vol dat er bijna niemand meer kan.

bij

in

tussen

4 Je mag niet meer de duikplank het water in.

via

per

5 Dit het gevaar om bovenop iemand te springen.

vanwege

wegens

vanaf

6 Het zwembad sluit vijf uur en dan mag niemand er meer in.

omstreeks

bij

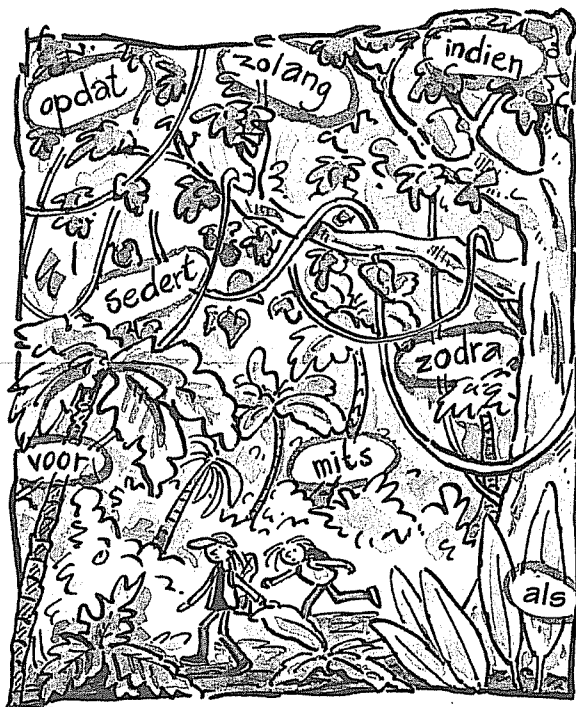
rond

7 de vakantie blijven we naar het zwembad gaan.

volgens

tijdens

- 1 Amal en Bo zijn op avontuur. Ze banen zich een pad door de wildernis. Welke 8 woorden zie je?

1 <u>indien</u>	5 <u>sedert</u>
2 <u>mits</u>	6 <u>voor</u>
3 <u>als</u>	7 <u>zodra</u>
4 <u>opdat</u>	8 <u>zolang</u>

- 2 Op hun pad staat opeens een dreigend wildzwijn. Wat moeten ze doen? Gauw pakt Amal haar junglehandboek. En ja hoor, daar staat in wat ze moeten doen. Maar wat betekenen die onderstreepte woorden toch?

Indien een zwijn op je pad komt, blijf dan stilstaan. Zoek de dichtstbijzijnde boom uit, opdat je er snel in kunt klimmen. De boom is geschikt, mits je er makkelijk in kunt klimmen. Ren er naartoe, zodra het zwijn even is afgeleid. Zorg dat je bij de boom bent voor het zwijn er is. Je bent veilig als je in de boom zit. Blijf in de boom, zolang het zwijn in de buurt is. Dit is de enig juiste manier om van een zwijn af te komen, sedert mensenheugenis.

<u>mits</u>	op voorwaarde dat	<u>sedert</u>	sinds
<u>indien</u>	als	<u>zodra</u>	meteen als
<u>als</u>	wanneer	<u>zolang</u>	al de tijd dat
<u>opdat</u>	met de bedoeling dat	<u>voor</u>	voordat

3 Bo en Amal zitten te bibberen in de boom. Nu zijn ze wel veilig, maar straks?

Gebruik elk woord één keer. Kies uit:

als - mits - maar - zolang - opdat - zodra

Bo heeft honger, maar haar tas staat onderaan de boom. Eten kunnen ze niet, zolang dat beest daaronder zit.

Amal en Bo gooien vanuit de boom met steentjes, opdat het zwijn wegloupt. Dat is mooi wilderniswerk!

Ze klimmen naar beneden, zodra het zwijn uit het zicht is.

Als ze veilig beneden zijn, willen ze wat voedzaams eten. 'Everzwijn in saus,' staat er op een potje. 'Lang houdbaar, mits koel bewaard.'

4 Even later moeten Amal en Bo een rivier oversteken. Gebruik:

mits - voordat - als - indien - sedert - zolang - totdat - zodra

1 We moeten over de boomstammen, ... we naar de overkant willen.

2 ... we voorzichtig zijn, zal dat wel lukken.

3 Bo aarzelt even ... ze naar de derde boomstam springt.

4 ... wanneer hebben boomstammen ogen? vraagt Bo.

5 Amal en Bo staan ze te trillen op hun benen, ... ze begrijpen dat het niet om gewone boomstammen gaat.

6 Dapper springen ze door, ... ze veilig aan de andere kant komen.

7 ... Amal en Bo aan de overkant zijn, kijken ze achterom.

8 ... we leven, steken we deze rivier nooit meer over!

indien

mits

voordat

sedert

als

totdat

zodra

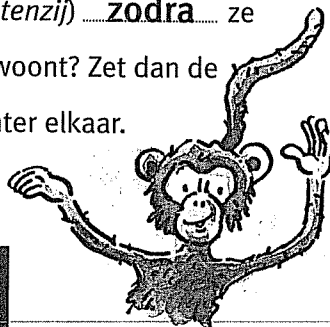
zolang

- 1 Diep in het woud versperren lianen de weg van Amal en Bo. Maar ze hakken zich een weg. Kies de goede voegwoorden.

Amal en Bo komen op een open plek, (¹ *z* voordat *r* nadat ⁵ *zolang*) nadat ze de laatste liaan hebben gekapt. Een aapje pakt Amal en Bo bij de hand, (² *i* omdat *e* indien *o* opdat) opdat ze hem volgen. (³ *o* als *n* indien *d* mits) Als ze op een heuveltje staan, zien ze in de verte een hutje. Het aapje loopt verder, (⁴ *e* totdat *k* tenzij *d* terwijl) terwijl Amal en Bo zich afvragen van wie dat hutje is. Er komt rook uit het hutje, (⁵ *e* tot *b* alsof *i* sedert) alsof er iemand woont. 'Kijk eens in je boekje, (⁶ *i* nu *k* want *a* of) of hier geen wilden wonen,' zegt Amal. (⁷ *a* voordat *n* alhoewel *v* zodat) Voordat Bo dat kan doen, zijn ze al bij het hutje. Het aapje trekt hen mee, (⁸ *g* en *r* hoewel *h* indien) hoewel Amal tegenstribbelt. 'Ga zitten,' krast een stem, (⁹ *d* zodra *g* en *r* tenzij) zodra ze binnen zijn. Wil je weten wie het hutje bewoont? Zet dan de letters van de gebruikte voegwoorden achter elkaar.

Hier leeft professor

1	2	3	4	5	6	7	8	9
r	o	o	d	b	a	a	r	d

- 2 Professor Roodbaarc doet zijn verhaal Voeg zijn zinnen maar aan elkaar met het gegeven voegwoord.

Het is lang geleden. Ik ben hier gaan wonen.
sinds Het is lang geleden, sinds
ik hier ben gaan wonen.

Ik wil mijn verhaal wel vertellen. Jullie
luisteren goed.
mits Ik wil mijn verhaal wel
vertellen, mits jullie goed luisteren.

Ik wilde het leven hier onderzoeken. Ik wilde
beroemd worden.
omdat Ik wilde het leven hier
onderzoeken, omdat ik beroemd
wilde worden.

Dit is een bijzonder gebied. Ik kon veel
bijzonders ontdekken.

zodat Dit is een bijzonder
gebied, zodat ik veel bijzonders
kon ontdekken.

Ik wilde snel terug naar huis. Iedereen zou
ik kunnen vertellen hoe mooi het hier is.

opdat Ik wilde snel terug naar
huis, opdat ik iedereen zou
kunnen vertellen hoe mooi het
hier is.

Thuis besloot ik om naar het oerwoud
terug te gaan. Ik ben hier gelukkig.

want Thuis besloot ik om naar
het oerwoud terug te gaan, want
hier ben ik gelukkig.

3 Amal en Bo willen wel weer terug naar de bewoonde wereld.
Zet een rondje om de letter voor het juiste voegwoord. Met deze
letters vind je het antwoord.

1 Ze eten nog een keertje, voordat. Amal en Bo vertrekken.

(w) voordat g nadat v sedert b zoals

2 De professor kookt, zodat. Amal en Bo kunnen genieten.

a voordat e totdat (o) zodat i sinds

3 Zodra ze hun bord met eten voor zich hebben, hebben

Amal en Bo geen trek meer.

n alsof p indien (r) zodra l opdat

4 'Wat is dit?' vraagt Amal, terwijl ze naar haar bord staart.

t zolang o tot (m) terwijl s maar

5 De professor smult van zijn maaltijd, alsof hij niets gehoord
heeft.

(e) alsof o mits s zodra k mits

6 Amal en Bo eten het toch maar, want er is niets anders.

f tot u opdat (n) want z omdat

Weet je wat de professor heeft gekookt?

1	2	3	4	5	6
w	o	r	m	e	n

- 1 Glitterboy is eraan gewend om op zijn wenken bediend te worden. Dat heb je met popsterren. Hij hoeft maar te wijzen en de mensen staan voor hem klaar. Zijn medewerker vertelt wat hij nodig heeft. Er zijn 14 *verwijswoorden*. Onderstreep die maar.

Glitterboy wil deze cola en niet die limonade.

Geef hem maar van die ijsklontjes uit deze koelkast.

Dat meisje moet zijn haar doen met die föhn.

Staat dit bloesje wel bij deze broek?

Dit podium is toch veel te klein voor deze beroemde popster!

Kunnen die lichten iets meer deze kant op schijnen?

Dat publiek moet deze popster goed kunnen zien!

- 2 Glitterboy weet precies wanneer hij welk *verwijswoord* moet gebruiken. Hij heeft er zelfs een liedje over gemaakt. Glitterboy zingt het. Welk *verwijswoord* moet hij zingen? Kies dat maar.

Bij een de-woord wijs je met deze en die,

Er zit steeds een e in, zie je dat dan nie?

Denk maar aan deze popster en aan die melodie,

Die brengen het vast ver, denk je dat ook nie!

Bij een het-woord wijs je met dit en met dat,

Er zit steeds een t in, dus dat is wel wat.

Denk maar aan dit applaus of aan dat publiek,

Dat maakt me steeds weer heel energiek!

Zie het publiek, dat (*die, dat*) is helemaal stil.

En de gitarist, die (*dit, die*) speelt als ik het wil.

De zangeressen, die (*die, dit*) schrapen hun kelen.

Mijn lievelingslied, dat (*dat, die*) wil ik spelen.

Het laatste lied, dat (*die, dat*) zing ik tot slot.

Het geluid is goed, is dat (*die, dat*) geen genot?

Alle mensen, die (*die, dat*) zijn tevreden.

Zo'n goed concert, dat (*dat, deze*) is lang geleden!

3 Naar welke woorden verwijzen die, deze, dat of dit?

Glitterboy heeft veel succes met zijn optreden.

¹'Dit wil ik altijd wel,' verzucht hij tijdens zijn concert. Hij glimlacht nog eens naar de meisjes,

²die vooraan bij het podium staan te dansen.

³'Die glimlach is geweldig!,' gillen de meisjes.

Eén van hen schrijft haar naam en adres op een stukje papier,

⁴dat ze in haar zak heeft. Wie weet, belt Glitterboy haar wel! Al gauw schrijft iedereen zijn naam en adres op de spulletjes, ⁵die

ze in hun zakken hebben. Alle adressen worden op het podium

gegooid, waardoor ⁶dat al snel bedekt is met papiertjes,

zakdoekjes en andere rommel. 'Wat een troep!' denkt Glitterboy.

'Waar komt ⁷die vandaan? Is het publiek ineens niet meer tevreden?' Gauw sluit hij zijn optreden af, ⁸dat nu voor hem verpest is.

En de adressen? ⁹Deze worden opgeveegd

en belanden in de vuilnisbak.

1 dit verwijst naar

(r) veel succes

n zijn optreden

d Glitterboy

2 die verwijst naar

m nog eens

(o) de meisjes

d het podium

3 die verwijst naar

(t) glimlach

s geweldig

r meisjes

4 dat verwijst naar

l haar naam

r een meisje

(t) een stukje

papier

5 die verwijst naar

d hun zakken

(e) de spulletjes

s zijn naam en

adres

6 dat verwijst naar

(r) het podium

f alle adressen

t zakdoekjes

7 die verwijst naar

(o) Glitterboy

(d) troep

t het publiek

8 dat verwijst naar

(o) tevreden

f verpest

(a) zijn optreden

9 deze verwijst naar

(m) de adressen

f de vuilnisbak

t opgeveegd

Het optreden is in

¹r ²o ³t ⁴t ⁵e ⁶r ⁷d ⁸a ⁹m

- 1 Glitterboy gaat opnieuw optreden. Zal het nu wel goed gaan? Onderstreep waar het verwijzwoord naar verwijst.

Glitterboy wil ^a *het meisje* ^g de mensen **die** tijdens zijn optreden met rommel gooien, betrappen. Tijdens ^a *de gitaarsolo* ^e het liedje **dat** volgt, spiedt hij in het rond. Al gauw ziet hij ^r *de proppen* ^w het eerste zakdoekje. Waar komt **dat** vandaan? Glitterboy raapt ^d *het papiertje* ^e de proppen van de grond. 'Wie heeft **deze** gegooid?' vraagt hij streng. ⁱ Iedereen ⁿ *een jongetje*, **die** in de zaal aanwezig is, steekt zijn handen omhoog. Hier snapt Glitterboy niets van. ^k *Een jongen* ^d een meisje **dat** vooraan staat, roept: 'Stuur je een foto?' 'Maar waarheen dan?' roept Glitterboy bijna wanhopig. De zaal wijst naar ⁱ de proppen ^e *het zootje* **die** op het podium liggen. Glitterboy raapt er eentje op van ⁿ *de grond* ^g het podium, **dat** bezaaid ligt met rommel. Hij vouwt het papiertje open. Op het papiertje staat een adres van een fan, met de vraag: 'Stuur je me een foto met handtekening?'

- 2 Kies uit de woorden op de proppen.

1 Na zijn optreden laat Glitterboy alle dingetjes die op het podium liggen, opruimen.

2 De schoonmaker komt met een vuilniszak aan, maar deze blijft nu leeg.

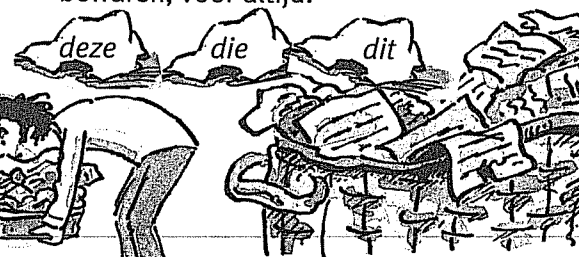
3 Alles wordt naar de artiestenkamer gebracht die al gauw vol ligt.

4 Glitterboy geniet van elk briefje, dat hij leest.

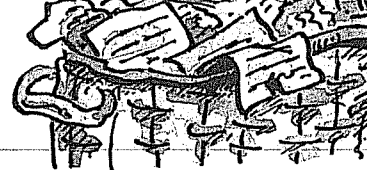

5 Na elk briefje denkt hij: Deze wil ik bewaren, voor altijd.

Het optreden gaat

g e w e l d i g

3 Lees de zinnen en kijk waardoor je de schuingedrukte woorden kunt vervangen.

Op de dagen dat Glitterboy geen optreden heeft, zie je hem vaak op straat. De mensen stoten elkaar aan, want ¹*de mensen* vinden dat hij zich vreemd gedraagt. Je ziet hem steeds naar de grond kijken, vooral ²*als bezaaid* ligt met propjes. Zou er een briefje voor hem tussenliggen ³*dat* door een fan geschreven is? Elk berichtje ⁴*die* hij krijgt, beantwoordt Glitterboy. Hij is opeens gek op rommel en zijn fans zijn gek op hem!

1 Je kunt *de mensen* vervangen door:

a dat

(b) die

c hun

d dit

2 Welk woord ontbreekt tussen *als* en *bezaaid*?

a het

b dit

(c) deze

d dat

3 Wat kun je het beste doen met *dat*?

(a) zo laten staan

b vervangen door: die

c vervangen door: dit

d vervangen door: deze

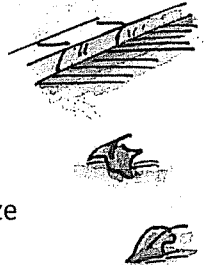
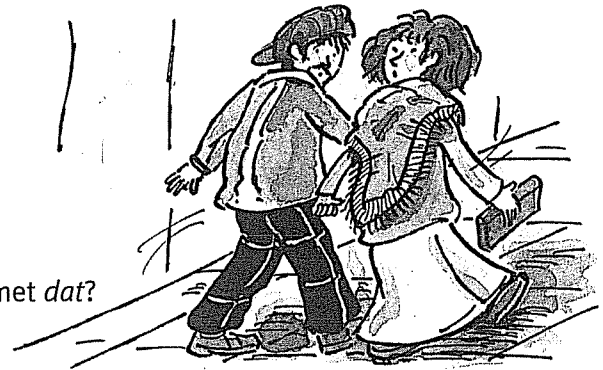
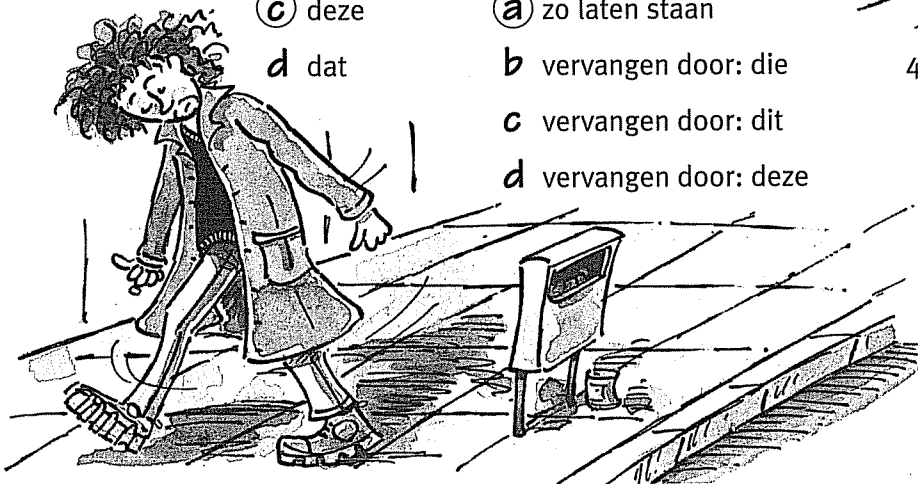
4 Wat kun je het beste doen met *die*?

a zo laten staan

(b) vervangen door: dat

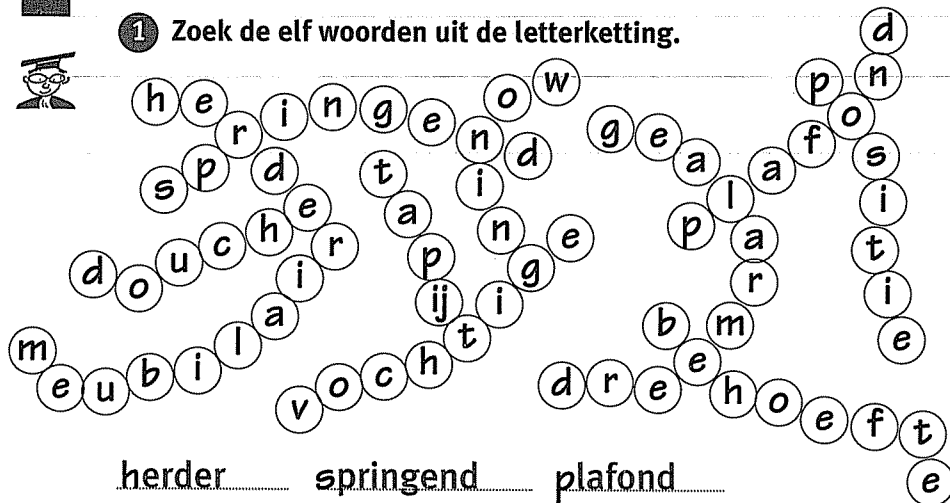
c vervangen door: het

d vervangen door: deze

1 Zoek de elf woorden uit de letterketting.

herder springend plafond
 behoefte douche vochtige woning
 meubilair gealarmeerd tapijt positie

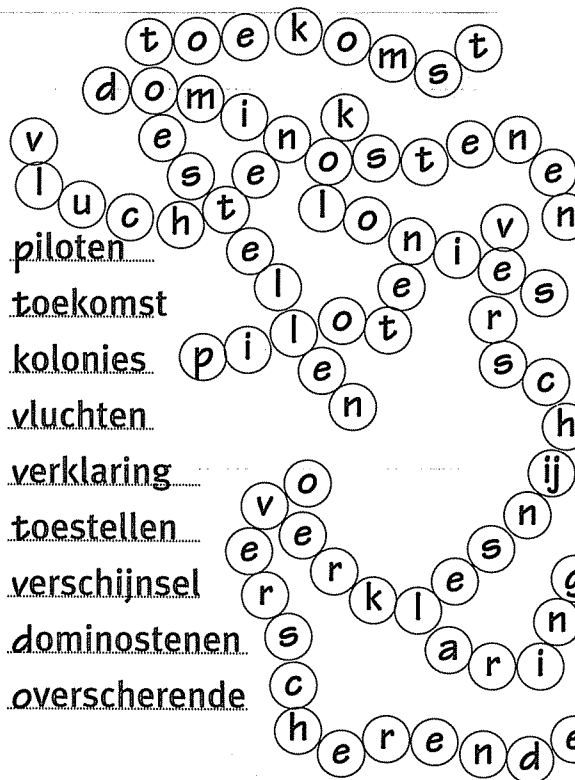
2 Vul de woorden uit de letterketting van 1 in.

Hond zet huis onder water

De Duitse **herder** Rudi doet vaak zijn **behoefte** tegen het **meubilair**. Daarom heeft zijn baas hem in de badkamer opgesloten. Rudi heeft al **springend** de kraan van de **douche** opengedraaid. De benedenbuurman heeft de politie **gealarmeerd** toen hij een **vochtige** plek op zijn **plafond** zag en de druppels op zijn **tapijt** vielen. De politie heeft de **woning** opengebroken en de kletsnatte Rudi uit zijn benarde **positie** bevrijd.

3 Zoek de 9 woorden uit de letterketting.

piloten
 toekomst
 kolonies
 vluchten
 verklaring
 toestellen
 verschijnsel
 dominostenen
 overscherende

4 Vul de woorden in die je in de letterketting bij 3 hebt gevonden.

Piloten maken melding van omvallende pinguïns als zij met hun toestellen laag over het Zuidpoolgebied vliegen. De pinguïns vallen als dominostenen achterover, als zij de overscherende vliegtuigen proberen te volgen. Geleerden gaan de komende tijd dit vreemde verschijnsel onderzoeken. Zij hopen met een duidelijke verklaring te komen.

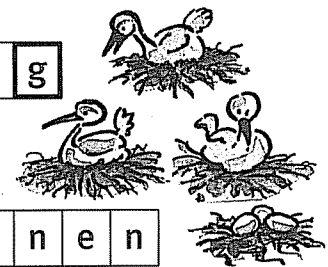
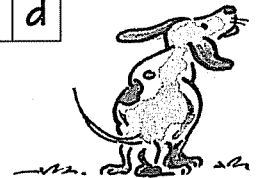
5 Zet de letters uit de zwarte hokjes achter elkaar, dan weet je

wat de pinguïns van de vliegtuigen vinden. Ze denken: Dit zijn

1	r	2	a	3	r	4	e	5	v	6	o	7	g	8	e	9	l	10	s
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

- 1 Een ander woord voor gewaarschuwd is
- 2 Niet de vloer maar het
- 3 Stoelen, tafels en bankstellen zijn
- 4 Als een hond poept of plast dan doet hij zijn
- 5 Laag vliegende vliegtuigen zijn
- 6 Mensen die vliegtuigen besturen zijn
- 7 Een ander woord voor een uitleg is een
- 8 Het tegengestelde van het verleden is de
- 9 Broedgebieden van vogels zijn
- 10 Omvallende stukjes speelgoed zijn

g	e	a	l	a	r	m	e	e	r	d	
p	l	a	f	o	n	d					
m	e	u	b	i	l	a	i	r			
b	e	h	o	e	f	t	e				
o	v	e	r	s	c	h	e	r	e	n	d
p	i	l	o	t	e	n					
v	e	r	k	l	a	r	i	n	g		
t	o	e	k	o	m	s	t				
k	o	l	o	n	i	e	s				
d	o	m	i	n	o	s	t	e	n	e	n

- 1 Er staan twee woorden door elkaar. Deze woorden betekenen steeds hetzelfde. Dat noem je synoniemen.

Schrijf de synoniemen naast elkaar.

1	2
vreemd	en raar
wandelen	en lopen
visite	en bezoek
hospitaal	en ziekenhuis
stoep	en trottoir
gesloten	en dicht
chauffeur	en bestuurder
aanrijding	en botsing
vlug	en snel
riskant	en gevaarlijk
weg	en straat
wagen	en auto
buiten westen	en bewusteloos
bult	en buil
plotseling	en opeens

- 2 Vul synoniemen in.

Marije speelt met Leon op het trottoir d
stoep. Ze moeten zolang mogelijk met hu
ogen dicht gesloten rondlopen. Het i
een gevaarlijk riskant spelletje. Naas
de stoep is een drukke straat weg. Da
komt een auto wagen heel snel aanrijder
De bestuurder chauffeur ziet Marij
wandelen lopen. Hij weet niet dat ze ee
raar vreemd spelletje speelt. Opeen
plotseling steekt Marije over.
'Pas op, kijk uit' roept Leon. 'Hou toc
op,' zegt Marije, 'je wilt zeker dat ik verlies.'
De botsing aanrijding komt hard aar
Marije ligt buiten westen bewusteloo
De man brengt haar naar het ziekenhuis
hospitaal. Daar komt Marije weer bi
Ze heeft een grote buil bult op haar hoofc
Ze doet dit spelletje nooit meer!

en. 4

Q
G
a

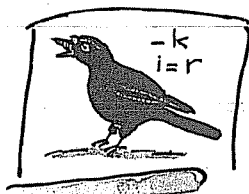
1 <i>bleekjes</i>	4 <i>met opzet</i>	7 <i>bezorgd</i>	10 <i>arts</i>
2 <i>kwaad</i>	5 <i>geneesmiddel</i>	8 <i>hospitaal</i>	11 <i>opeens</i>
3 <i>thans</i>	6 <i>zuster</i>	9 <i>beter</i>	12 <i>dicht</i>

						w	i	t	j	e	s								
				b	o	o	s												
	t	e	g	e	n	w	o	o	r	d	i	g							
			e	x	p	r	e	s											
				m	e	d	i	c	i	j	n								
			v	e	r	p	l	e	e	g	s	t	e	r					
		o	n	g	e	r	u	s	t										
							z	i	e	k	e	n	h	u	i	s			
			g	e	n	e	z	e	n										
			d	o	k	t	e	r											
	p	l	o	t	s	e	l	i	n	g									
				g	e	s	l	o	t	e	n								

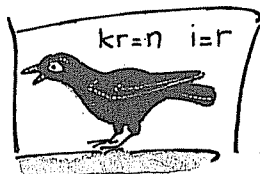
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
w	o	o	r	d	p	u	z	z	e	l	s

① Los maar op.

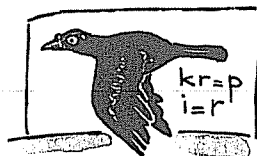
Gewoon is niet
raar

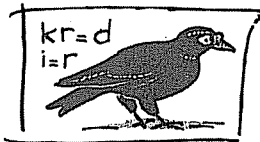
Fijn is niet
naar

Eén schoen is geen
paar

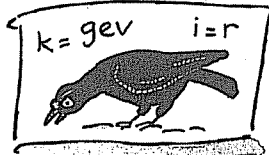
Hier is niet
daar

Bezig is niet
klaar

Veilig is geen
gevaar

② De lieve poes en de (gm) gemene kraai.

Vroeger waren *dikke* Jos en (*dnn*)

dunne Wim *vijanden*. (*n*) *Nu* zijn ze

de beste (*vrndn*) *vrienden*. Toch zijn ze allebei niet *hetzelfde*, maar heel

(*vrschllnd*) *verschillend*. Jos woont in het *centrum* en Wim woont in een

(*btnwk*) *buitenwijk*. Ze houden allebei van dieren. Jos heeft een *domme* kat en Wim heeft een (*slmm*) *slimme*

kraai. Wim is heel *trots* op zijn kraai, Jos (*schmt*) *schaamt* zich een beetje voor zijn kat. De kat is heel (*nghrzm*) *ongehoorzaam*

,terwijl de kraai altijd *goed luistert*. De kat *loopt steeds weg* en de

kraai (*blft*) *blijft* bij Wim thuis. Maar eigenlijk is de kraai behoorlijk *vals* en is de kat heel (*rlk*) *eerlijk*. De kraai pikt weleens een

kattenkeutel uit de kattenbak en legt die dan *onder* of (*p*) *op* de tafel. *Vrolijk* vliegt de kraai daarna weg en lacht de (*vrdrtg*)

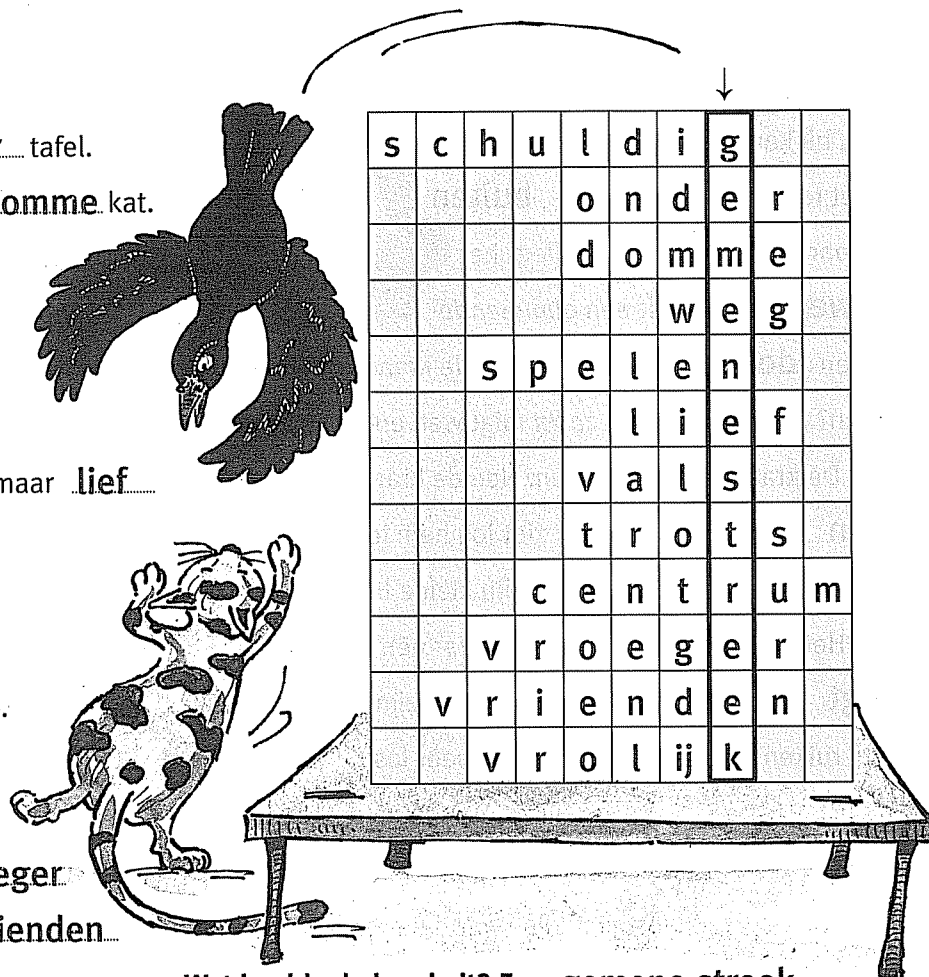
verdrietige kat uit die weer eens straf van Jos krijgt. Merkt Jos het niet? De kraai is *schuldig*, de kat is (*nschldg*) *onschuldig*.

3 Zoek de tegenstellingen.

- 1 Als je niet *onschuldig* bent,
dan ben je **schuldig**.
- 2 Niet *op* tafel, maar **onder** tafel.
- 3 Een *slimme* kraai en een **domme** kat.
- 4 Als je ergens *komt*,
dan ga je ook weer **weg**.
- 5 Houd op met *werken* en
ga maar **spelen**.
- 6 Deze poes is niet *gemeen*, maar **lief**.
- 7 Als je niet *eerlijk* speelt,
dan speel je **vals**.
- 8 Ik *schaam* me er niet voor.
Ik ben er juist **trots** op.
- 9 De *buitenwijken* liggen ver
van het **centrum** af.
- 10 *Tegenwoordig* is niet **vroeger**.
- 11 Soms worden *vijanden* **vrienden**.
- 12 *Verdrietig* is niet **vrolijk**.

4 Vul de tegenstellingen hieronder in. Onder de pijl lees je wat de kraai deed.

Wat haalde de kraai uit? Een **gemene streek**.

1 Betrapt! Bedenk
de tegenstellingen.

's Nachts, dus niet **overdag** ligt Jos wakker, hij kan niet **slapen**. Hij kijkt door het raam van *binnen* naar **buiten**. Komt daar iets *aanvliegen* of vliegt het weer **weg**? Hij ziet een *glimmende* snavel en **doffe** veren. Hé, dat is de kraai van Wim. Wat komt die doen? Hij hoort zijn kat *zacht* miauwen en tussendoor **hard** blazen. De kraai blijft niet *buiten*. Nee de kraai vliegt naar **binnen**. Bij de kattenbak ziet Jos hem iets *oprapen*, dat hij bij de bank laat **vallen**. Het zijn kleine balletjes. Jos pakt er eentje. Het lijkt wel een dropje. Jos wil er één *opeten* en **spuugt** het meteen weer uit. Bah, zijn mond *stinkt* en zijn vingers ruiken ook niet **fris**. Nu weet Jos de *waarheid*, het is geen **leugen**. De kraai is de *dader* en de kat is het **slachtoffer**. De kraai verdient dus *straf* en de kat een **beloning**. En Jos gaat zijn *onder-* en **boven** tanden poetsen.

2 Zoek de tegenstellingen.

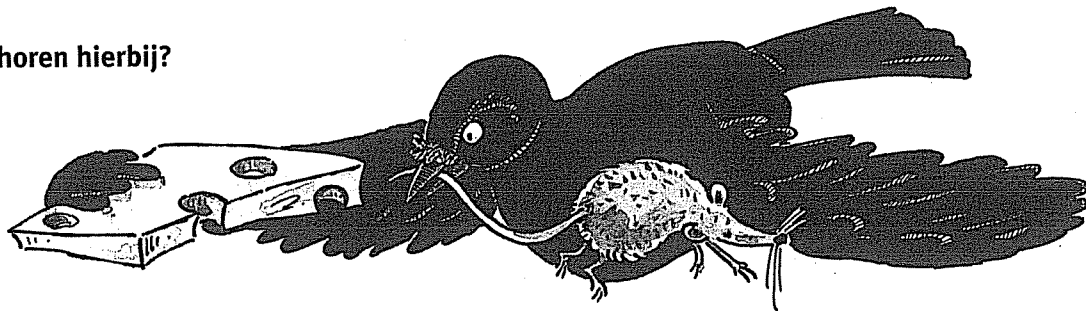
l wakker	n hard	t laten vallen
g 's nachts	t weggaan	n wegvliegen
e binnen	i leugen	s fris ruiken
g dof	l uitspugen	e slachtoffer

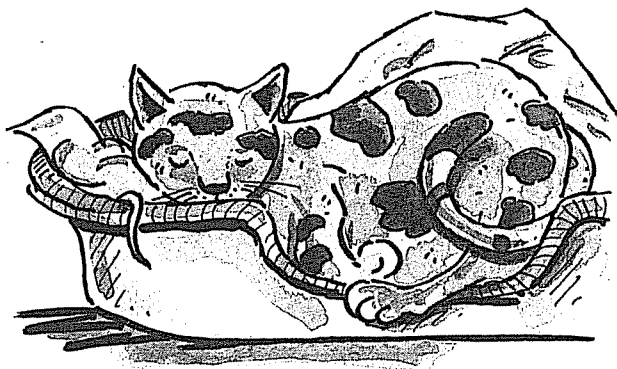
oprapen	(t)	laten vallen
ondertanden	(e)	boventanden
glimmend	(g)	dof
dader	(e)	slachtoffer
aanvliegen	(n)	wegvliegen
stinken	(s)	fris ruiken
blijven	(t)	weggaan
buiten	(e)	binnen
slapen	(l)	wakker
opeten	(l)	uitspugen
waarheid	(i)	leugen
zacht	(n)	hard
overdag	(g)	's nachts

3 Welke tegenstellingen horen hierbij?

Onderstreep die.

De kraai *moet* voor *straf* een hele *dag* in de *kelder* zitten. Daarna moet hij de poes *zoveel* eten *brenge*n, als die wil. De kraai mag *vlakbij* de kat niet *lachen* en *schreeuwen*. De kat mag de *hele* dag slapen en zij *krijgt* elke dag een *vetgemeste* muis *met* een stukje kaas. Dat is haar *beloning*. De kraai moet haar twee weken *verwennen*.

<i>moet</i>	verplicht	<u>mag</u>	wil
<i>straf</i>	<u>beloning</u>	gevangenis	lachen
<i>dag</i>	half uur	ochtend	<u>nacht</u>
<i>kelder</i>	flatgebouw	<u>zolder</u>	hoog
<i>veel</i>	meer	minder	<u>weinig</u>
<i>brenge</i> n	meenemen	krijgen	<u>halen</u>
<i>vlakbij</i>	<u>ver weg</u>	dichtbij	boven
<i>lachen</i>	plezier	<u>huilen</u>	schuilen
<i>schreeuwen</i>	<u>fluisteren</u>	roepen	zingen
<i>hele</i>	<u>halve</u>	twee	meer
<i>krijgt</i>	ontvangt	<u>geeft</u>	bestelt
<i>vetgemest</i>	dikker	lekker	<u>afgeslankt</u>
<i>met</i>	<u>zonder</u>	achter	voor
<i>beloning</i>	<u>straf</u>	bedankt	geld
<i>verwennen</i>	verzorgen	<u>verwaarlozen</u>	verdienen

- 1 Kijk goed naar de tekeningen en maak de zin netjes af.

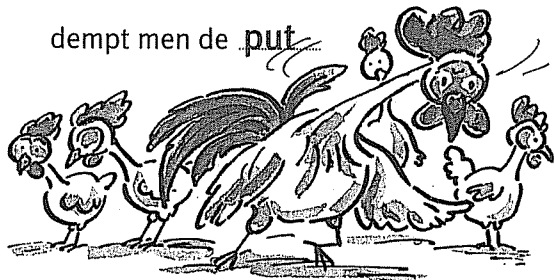
Dit is een kip zonder kop

Boer Bennie gaat met de kippen op stok

Als het kalf verdronken is,
dempt men de put

Haantje de vorste

- 2 Het gaat niet goed met Boer Bennie. Vul het spreekwoord of de uitdrukking goed in. De letters tussen de haakjes helpen je.

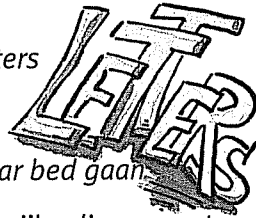
Boer Bennie zit zich (*stijlkier*) stierlijk te vervelen. Hij wil geen contact met zijn bureu. Die praten toch maar als een (*kop zonder kip*, kip zonder kop). En meestal ook nog over (*katjes en koelfjes*, koetjes en kalfjes). Vroeger was het anders. Toen was hij altijd (*hoontje de vaarste*) haantje de voorste en overal als de (*penkip bij*) kippen bij. Maar nu heeft hij nergens meer zin in. Vorige week is er een (*pulf in de kat*) kalf in de put verdronken. Boer Bennie heeft daarna direct de put gedempt. Te laat natuurlijk. Maar het heeft geen zin (*oude kooien uit de sloet*) oude koeier uit de sloot te halen. Boer Bennie is al somber genoeg, dat is eer (*waarhoed als een kei*) waarheid als een koe. Op zijn boerderij komt (*keen gip*) geen kip meer. 's Morgens staat hij voor (*daag en duw*) dag en dauw op, de hele dag werkt hij als een (*draap*) paard en 's avonds gaat hij (*hoendsmo*, hondsmoe) met de (*koppen op stik*) kippen op stok. Hoe moet dat nu met hem? Vanochtend keek hij uit het raam en zag de oplossing in (*letterskoeien*) koeienletters voor zich.

3 Welke oplossing zag Boer Bennie? Zoek wat links en rechts bij elkaar hoort. Zet dan de goede invulletters maar in de rondjes. Je mag een woordenboek gebruiken. Kijk daarin bij de schuin gedrukte woorden.

Je stierlijk vervelen
Praten als een kip zonder kop
Over koetjes en kalfjes praten
Altijd haantje de voorste zijn
Er als de kippen bij zijn
Als het kalf verdronken is, dempt men de put
Oude koeien uit de sloot halen
Een waarheid als een koe
Er komt geen kip
Voor dag en dauw opstaan
Werken als een paard
Hij is hondsmoe
Met de kippen op stok gaan
Koeienletters

(e) overal vooraan staan
(e) te laat met een oplossing komen
(n) er heel snel bij zijn
(l) heel vroeg opstaan
(i) keihard werken
(e) weer over oude fouten beginnen
(v) onzin kletsen
(e) heel grote letters
(b) hij is erg moe
(o) heel vroeg naar bed gaan
(e) over onbelangrijke dingen praten
(r) je heel erg vervelen
(i) een hele duidelijke waarheid
(n) er komt helemaal niemand

l
e
e
o
e
v
e
n
r
i
n
e
e
b

De oplossing voor Boer Bennie is: een lieve boerin

- 1 Wil je weten wat Boer Bennie doet? Zet de passende letters maar in de rondjes. Gebruik eventueel je woordenboek en zoek daarin bij de schuin gedrukte woorden.

Een speld in een *hooiberg* zoeken

Blaffende *honden* bijten niet

Hij heeft zijn *schaapjes* op het droge

Nou breekt mijn *klomp*

De *kaas* niet van je brood laten eten

Een gegeven *paard* niet in de bek kijken

Lachen als een *boer* die kiespijn heeft

Hij heeft niets in de *melk* te brokkelen

De *stal* ruiken

Zij is het zwarte *schaap*

Er geen *gras* over laten groeien

- (a) Niet uitstellen
(d) Iets niet echt leuk vinden
(v) Voor jezelf opkomen
(e) Tevreden zijn met wat je krijgt
(r) Stomverbaasd zijn
(t) Hij heeft niets te vertellen
(e) Het is niet zo erg als het lijkt
(n) Dat is bijna onmogelijk
(t) Zij krijgt overal de schuld van
(i) Hij heeft genoeg geld verdiend
(e) Je bent bijna thuis

e

e

r

t

e

n

d

a

i

v

t

Boer Bennie zet een

a d v e r t e n t i e

2 Zet een rondje om het goede antwoord.

Gezocht: Een lieve boerin met groene vingers en een warm hart voor dieren. Ze moet een zonnig gezicht hebben met sprekende ogen. Boerinnen met appelwangen, bloemkooloren en aardbeienneuzen hoeven niet te schrijven.

Groene vingers zijn

n vingers met een groene kleur

j een teken dat je goed voor planten kunt zorgen

Een warm hart is

a echt warm

u een teken dat je lief kan zijn

Een zonnig gezicht is

c echt lichtgevend

d vrolijk en vriendelijk

Sprekende ogen kunnen

o echt praten

i laten zien wat je bedoelt

Appelwangen zijn

b van appels gemaakt

t bolle rode wangen

Bloemkooloren zijn

a eetbare oren

h grote lelijke oren

Wie wil er kennismaken met boer Bennie?

j u d i t h

3 Schrijf de uitdrukkingen helemaal op.

De betekenis staat erboven.

vroeg opstaan

vroeg uit de veren

heel erg dik

zo vet als een varken

eenvoudig te begrijpen

op je klompen aanvoelen

op het nippertje

met de hakken over de sloot

slecht kunnen zien

kippig

een probleem aanpakken

de koe bij de horens pakken

Hoe ver ben je? _____

